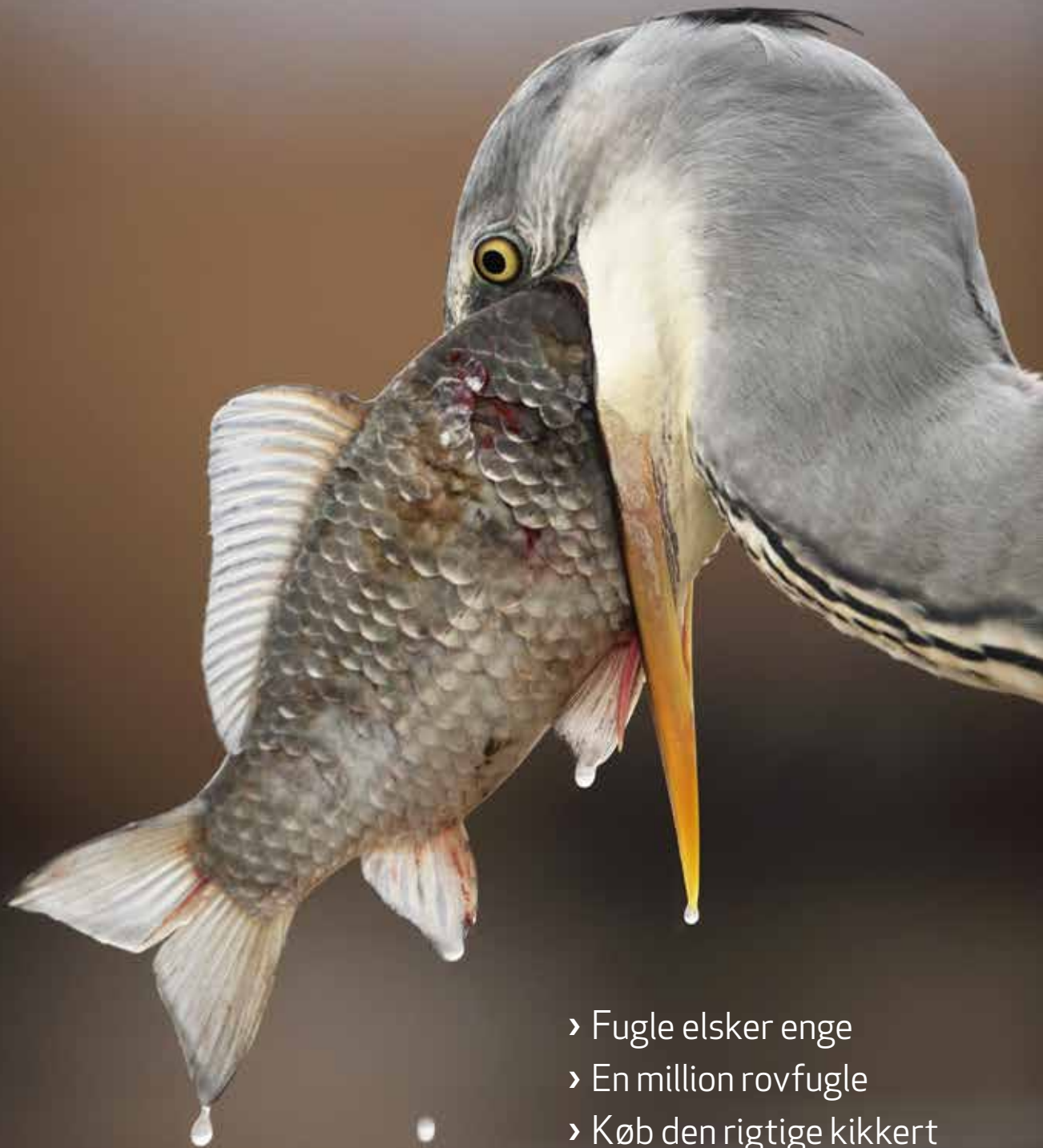

fugle & natur

4 | NOVEMBER | 2015

Dansk Ornitologisk Forening

- › Fugle elsker enge
- › En million rovfugle
- › Køb den rigtige kikkert
- › DOF's første fototur

Egon Østergaard
Formand i DOF

Af-beskyttelse af natur!

Disse måneder ruller naturbeskyttelsen i minus i Danmark. Regeringen vil af-beskytte arealer, der ellers er omfattet af Naturbeskyttelseslovens bestemmelser. Det er et helt forkert skridt i et år, hvor vi netop som lovet i EU og FN skulle være i gang med at implementere en bedre naturbeskyttelse for at stoppe tilbagegangen i naturens mangfoldighed.

Helt konkret drejer det sig især om af-beskyttelsen af ca. 360 km² naturområder, der er en del af Naturbeskyttelseslovens § 3, som har været gældende i en lang årrække for at beskytte ferske enge, strandenge, overdrev og heder. Naturtyperne er beskyttede mod ændringer, der ødelægger deres naturtilstand, men de har hidtil ikke været beskyttede mod, at landbruget kan tilføre gødning og sprøjte med gift for at øge væksten af kulturgræsser.

Et forbud mod gødskning og giftsprøjtning blev vedtaget af den forrige regering med et snævert flertal i februar 2015. Det var en opfølgning på Natur- og landbrugskommissionens anbefalinger og en del af den daværende regerings strategi for at stoppe tabet af biodiversitet inden 2020 i form af Naturplan Danmark.

Den nuværende regering varslede allerede dengang, at man ville rulle vedtagelsen tilbage, og det er man så i gang med nu, selv om man tydeligt i lovforslaget skriver, at det har en række negative konsekvenser for natur og miljø. Når man ophæver forbuddet, må regeringen være klar over, at det vil forringe Danmarks bidrag til at opfylde flg. EU-bestemmelser: Vandrammedirektivet, Habitatdirektivet, Fuglebeskyttelsesdirektivet, Havstrategidirektivet, Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider og ikke mindst målsætningen om at stoppe tilbagegangen i biodiversitet inden udgangen af 2020.

Når miljø- og fødevarerminister Eva Kjer Hansen nu vil ophæve forbuddet for at hjælpe et trængt landbrug med et beregnet

merudbytte på 47 mio. kr. per år, mangler der svar på, hvordan Danmark så vil bidrage til ovenstående EU-bestemmelser. Svaret kan vi forvente en gang i det nye år bl.a. i form af en Naturpakke, men erfaringen med den model skræmmer. Lempelserne for erhvervet implementeres lynhurtigt, mens naturtiltagene vandes ud eller helt udebliver, når det kommer til stykket.

Det eneste svar i lovforslaget på de negative konsekvenser er, "at der vil blive taget stilling til kompenserende tiltag for kvælstof og fosfor i forhold til Vandrammedirektivet." Vi mangler derfor svar på, hvilke tiltag regeringen vil komme med for at forbedre naturtilstanden i Danmark; også på engene. Det er ikke nok kun at tale om udlægning af urørt skov engang ud i fremtiden som kompensation for de af-beskyttede § 3-enge, og eng-naturen hjælpes ikke i skovens dybe stille ro.

Genindførelse af giftsprøjtning og gødskning af § 3-natur, ophævelse af 250 km² randzoner, så der også her kan sprøjtes og gødes helt ned til vandløb og søer, bringer regeringens naturindsats i minus. Naturen forringes nu i et tvivlsomt håb om lønsomhed og vækst i landbruget.

Regeringen må snarest fremlægge en revideret og visionær strategi for biodiversitet. Af-beskyttelse er ikke den vej, EU's og FN's regeringsledere samt rigtig mange naturglade danskere vil med naturen inden 2020.

Læs også artiklen side 3-5 om DOF's nye kampagne for engfuglene, og hvordan du kan støtte kampagnen.

Egon Østergaard
Egon Østergaard, Formand DOF

Forside

Den forslugne fiskehejre er fotograferet fra et af mange fine fotoskjul i Ungarn. DOF har her i sommer arrangeret foreningens første rene fototur til netop Ungarn. Læs mere på side 14-15. Foto: Allan Gudio Nielsen.

Udgivet af

Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Denmark
Vesterbrogade 138-140 . 1620 København V
Tlf. 33 28 38 00 (mandag-torsdag 10-16, fredag 10-15)
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.): Helge Røjle Christensen, Pilgårdsvej 4, 7742 Vesløs, tlf. 97 99 32 77 (aften), e-post: fugleognatur@dof.dk

I redaktionen: Kommunikationschef Tine Stampe

Annoncer: Maya Schuster. **Ture og Møder:** Mads Oddershede

Oplag: 17.000. **ISSN:** 01073729

Layout og tryk: Vivian Buch, www.graphicco.dk

Indhold

Ny kampagne for engfugle	3
En million rovfugle – og krybskytterne.....	6
Sådan dyrker vi fugle – i skoven.....	10
Fototur til Ungarn	14
DOF's hæderspris 2015	17
Det svære køb af ny kikkert	18
Farvel til Flores	20
Rookie – fugle i børnehøjde	23
Hvad er GBIF?	27
Lokalsider – Ture og Møder	31-45

Af Knud N. Flensted

De danske enge og de truede engfugle er lige nu under hårdt pres. Regeringen vil med et nyt lovforslag ophæve forbuddet mod gødskning og sprøjtning på enge og overdrev. Nogle landmænd kræver samtidig at få lov til at opdyrke de såkaldte kulturenge, der ellers er beskyttet af paragraf 3 i naturbeskyttelsesloven. Det vil alt sammen være ødelæggende for engfugle, blomster, insekter og anden biodiversitet, der er knyttet til de grønne enge.

Forsvundne enge

Engene udgjorde i flere århundreder en meget stor del af det danske landskab. Fra den tidlige middelalder og flere hundrede

år frem var enge og overdrev (tørre enge) et af de altdominerende landskabselementer. Da engene var mest udbredte, har de udgjort over halvdelen af det danske landskab. I løbet af 1900-tallet blev engene voldsomt indskrænket, og samlet set er engarealet (inkl. strandenge og overdrev) nu helt nede på 191.500 ha (per 29. september 2015), dvs. blot 4,4 % af det danske landareal.

De tilbageværende rester af enge har enestående betydning for mange truede fugle, dyr, svampe og planter. Fuglene tilknyttet enge er blandt de mest truede fuglegrupper i Danmark og Europa. Blandt de truede engfugle kan nævnes ynglende vadefugle som brushane, engryle, stor kobbersnepe, rødben, vibe og dobbeltbekkasin samt fx spidsand og den folkekære hvide

stork, der er på nippet til at forsvinde som dansk ynglefugl på grund af de forsvundne enge. En anden folkekær fugl, der i høj grad er knyttet til enge, er stæren. Den er også gået voldsomt tilbage. Bestanden af stære i Danmark er mere end halveret de sidste 40 år.

Men også uden for yngletiden er engene et vigtigt spisekammer for trækfugle og vintergæster som svaner, gæs, ænder, hejler og en række arter af rovfugle og småfugle.

Engene og folkesjælen

For den øvrige biodiversitet har engene også stor betydning. Den 'klassiske' blomsterrige eng med græssende dyr, flagrende sommerfugle og syngende fugle har været det typiske og folkekære billede

*De danske engfugle har brug for akut hjælp. Her en stor kobbersnepe.
Foto: Allan Gudio Nielsen.*

Fugle elsker enge

DOF starter kampagne i protest mod regeringens overgreb på de danske enge.

Viben var tidligere en almindelig ynglefugl i hele Danmark. Sådant er det ikke længere.
Foto: Klaus Dichmann.

af engene helt tilbage fra guldalderen og den romantiske kulturperiode. Engene er ikke for ingen ting en del af den danske folkesjæl, og realiteten er, at engene også er en helt afgørende kerneværdi for den danske natur og biodiversitet.

Det gælder ikke mindst mange smukke plantearter. De ofte omtalte orkideer er

blot er en lille gruppe af de mange truede plantearter, der kun vokser på de lysåbne engarealer. Blandt dagsommerfugle, biller, padder og krybdyr er tilsammen flere hundrede arter knyttet til engene. Mange af engarterne kan slet ikke leve andre steder end på netop eng. Derfor er engenes tilstand altafgørende for arternes trivsel og overlevelse.

Bevar de danske engene – skriv under

Skriv under på www.dof.dk, hvor DOF samler underskrifter for at bevare de danske engene. Følg også DOF's kamp for de danske engene på Facebook www.facebook.com/birdlifedk – alle kan læse med!

Gødskning truer vadefugle

Engenes betydning som levesteder forringes meget kraftigt, når de gødes og sprøjtes. Mange engarter er tilpasset et relativt nøjsomt liv uden for megen gødning, og de bukker under i konkurrence med nogle få konkurrencetærke arter, hvis der er rigelig adgang til næringsstoffer i form af tilført gødning.

Gødskning fremmer desuden nedbrydning af tørvelaget, der især er afgørende for de truede vadefugles trivsel. Langnæbbede arter som fx kobbersnepper, storspover og brushaner trives og yngler stort set kun på eng med gammelt, tykt tørvelag under de grønne engplanter. Netop på grund af tørvelagets enorme betydning på engene er omlægning og dræning meget alvorlige trusler mod engenes værdi.

Omlægning er betegnelsen for opløjning og efterfølgende udsåning af kulturgræsser for at fremme græsproduktionen på engene. Hver gang en eng omlægges 'nulstilles' engens værdi på biodiversitets-skalaen. Derfor kæmper DOF indædt imod omlægning af engene, som det desværre fortsat finder sted på visse kulturrenge, ikke mindst i vadehavsmarsken og på Værnengene.

Men det vil naturligvis være endnu mere alvorligt for engfuglene, hvis man helt ophævede beskyttelsen af kulturrengene, så de frit kunne omdannes til kornmarker, majsmarker eller juletræsplantager.

Gift dræber fugls føde

Giftsprøjtning på enge sker heldigvis relativt sjældent, men det har været tilladt indtil Folketinget vedtog et totalforbud i foråret 2015. Det er dette forbud, som den nye Venstre-regering nu vil ophæve, hvilket er meget beklageligt.

Giftsprøjtning på enge er især brugt til bekæmpelse af stankelben og gåsebilller, der er meget værdifulge fødeemner for stære og visse vadefugle. Desuden er gift hidtil brugt til bekæmpelse af planten eng-brandbæger, som er giftig for kreaturerne. Når gift bruges mod insekter og planter, dræber det desværre også en lang række andre arter. DOF mener derfor ikke, at brug af gift hører hjemme

*En blomstrende eng, i midten en majgøgeurt.
Foto: Helge Røjle Christensen.*

Engfugle FØR og NU i Danmark

	Før	Nu
Vibe	min. 100.000 (1950)	ca. 20.000
Rødben	ca. 20.000 (1985)	ca. 9.000
Dobbeltbekkasin	ca. 2.500 (1990)	ca. 1.300
Engryle	min. 50.000 (1900)	ca. 140
Brushane	ca. 1.220 (1960)	ca. 65
Stor kobbersneppe	ca. 935 (1980)	ca. 530

Alle tal er i ynglepar eller ynglende hunner (brushane). Kilde: Dansk Ornitologisk Forening

i beskyttede naturområder som fx enge. Det bør slet ikke være tilladt at bruge gift i naturen. Derfor protesterer DOF imod ophævelse af forbuddet mod gødkning og giftsprøjtning på enge og andre beskyttede naturtyper.

Det skal tilføjes, at engene ikke alene har stor betydning for naturens mangfoldighed af arter. Bevarelsen af især vedvarende enge har også en væsentlig betydning for klimaet, idet der konstant oplagres CO₂ i tørvelaget. Engene i vore

ådale og langs vores vandløb og kyster fungerer som en effektiv buffer i forhold til erosion og udvaskning af næringsstoffer til vandmiljøet. Også derfor skal vi værne om engene og sikre dem mod ødelæggelse.

Hjælp derfor DOF med at bevare og forbedre de danske enge, så engfuglene atter kan trives i Danmark.

Knud N. Flensted er biolog og naturbeskyttelsesmedarbejder i Dansk Ornitologisk Forening

Oppløjet og gødet eng på Værnengene. (Arkivfoto)

Tidligere enge, hvor der nu dyrkes korn i Ribemarsken. Foto: Asbjørn Holm.

En million rovfugle

Theo Askov har her i efteråret være frivillig fugletæller ved Batumi i Georgien, et af verdens bedste steder at opleve trækkende rovfugle. Men samtidig et sted, hvor rovfugle skydes for fornøjelsens skyld. Her er et kig i Theos dagbog fra turen.

19. september

Jeg ankommer med langtursbus fra Istanbul til Batumi i Georgien for at deltage i efterårets store rovfugletælling, Batumi Raptor Count (BRC). Der er Sortehavet mod vest og høje bjerge mod øst, så området fungerer som en flaskehals for rovfugletrækket.

Som de øvrige frivillige tællere skal jeg bo hos en familie i en landsby lige der, hvor trækket kan opleves, og hvor BRC også har kontor. Seks af ugens dage vil jeg tilbringe med at tælle og nyde rovfuglene fra et af de to højdedrag i området.

Således næste dag på Saghalvashostationen, som er et åbent skur med bliktag og presenning på bagsiden til at give skygge. Temperaturen stiger allerede om formiddagen op mod 30 grader. Op ad dagen kommer fugleturister svedende og pustende op ad den stejle trappe. Belønningen er det gode kig til trækfuglene, men der er ikke plads til ret mange i skuret, så de fleste må stå i solen udenfor.

I dag tæller vi godt 6000 rovfugle heraf over 5000 sorte glenter. Resten er især hvepsevåger og rørhøge. Jeg ser flere flotte, unge steppeørne, og det er en stor oplevelse, da en ung kejsereørn trækker forbi på kort afstand.

Jeg hører også ind i mellem skud og kommer i tanke om, hvad det hele også handler om: jagt på og nedskydning af rovfuglene. Men hvorfor? Jeg spurgte Anna Sandor fra Ungarn, som er videnskabelig leder af BRCs delprojekt om skydningen:

"Vi har undersøgt skydningen og motiverne i flere omgange, og det er et broget billede - det seneste interview med jægerne viser, at de primært skyder rovfugle for fornøjelsens skyld. De sælger ikke byttet og tager det som regel heller ikke med hjem til gryderne. Når de alligevel ofte spiser byttet, er det sociale vigtigt. Det at sidde nogle mænd sammen ved et lejrål og stege fjerkræet." Jeg spørger, hvad det så er for fugle, der skydes:

"Det primære mål er vågerne, som der er flest af. Dernæst kommer fugle med hvid

eller lys fjerdragt, som regnes for bedre at spise og store fugle, som jo har meget kød. Jægerne påstår, at de ikke skyder ørne, men forsøg med at vise jægerne fotos viser, at de ikke er gode til at skelne ørne fra våger, så de ryger med i købet". Anskudte og dræbte rovfugle er blevet registreret siden sidste år. Det er nemlig vigtigt for projektet at kunne vurdere jagttrykket for de enkelte arter gennem flere år og dermed konsekvenser for bestandene af de mest sårbare, fx hedehøg og steppehøg. Anna venter, at god videnskabelig dokumentation vil være nøglen til at få mere opmærksomhed fra den georgiske stat og flere internationale midler til beskyttelsen af trækfuglene på stedet.

22. september

Diset og skyet vejr om formiddagen får rovfuglene til at flyve lavere. 2 unge rørhøge kommer i retning af bjerget. Den første passerer langs skråningen ned for os, og den anden følger efter. Der affyres skud fra en ejendom nedenfor. Den

og alt for mange krybskytter

En kæmpe flok hvepsevåger over Batumi med en enkelt sort glente. Find den selv!
Foto: Christian Gelpke.

Trækfugle i Batumi efteråret 2015

(til den 15. oktober)

Hvepsevåge	588.924
Steppevåge	219.611
Sort Glente	135.385
Mellemstor rovfugl sp.	64.194
Biæder	26.636
Rørhøg	9.300
Dværgørn	7.564
Mindre kærhøg sp.	6.158
Lille skrigeørn	4.373
Hedehøg	3.539
Stor ørn sp.	2.818
Balkanhøg	2.424
Sort stork	1.619
Slangeørn	1.449
Steppehøg	814
Ellekrage	509
Steppeørn	494
Stor skrigeørn	419
Hvid stork	348
Fiskeørn	155
Vandrefalk	44
Blå kærhøg	32
Ådselgrib	30
Østlig hvepsevåge	28
Kejserørn	28
Aftenfalk	28
Havørn	9
Slagfalk	2
Munkegrib	1
Kongeørn	1

Trækkende steppehøg han i live, og en lokal krybskytte med et skudt eksemplar. Foto: Frank Franken og Johannes Jansen.

bagerste rørhøg slår et slag med den ene vinge, kæntrer i luften og hvirvler mod jorden som et stort, vissent blad. Selv om jeg vidste, det ville ske før eller siden, bliver mit hjerte tungt. Samme dag indgår en lille skrigeørn og en sort glente i den kedelige statistik.

Hvis du har lyst til at støtte projekt Batumi Raptor Count, kan du finde flere oplysninger på hjemmesiden.

<http://www.batimiraptorcount.org/your-support/donation/make-it-happen>

Skudte steppevåger og en balkanrhøg. Foto: Johannes Jansen.

Et par dage efter spørger jeg Johannes Jansen, lederen af delprojektet om fuglebeskyttelsen, om hvordan der arbejdes på at bremse skydningen:

"Vi har trukket på erfaringer fra andre områder med konflikter og har valgt her at undgå konfrontationen. På Malta er der sket en stadig optrapning af konflikten med jægerne. Det afholder turister fra at komme, fordi de risikerer chikane eller ligefrem at blive skudt efter. Vi har aldrig løftet pegefingeren eller sagt til de lokale

hernede, at det er ulovligt. Der er i stedet blevet givet undervisning i emner som rovfuglenes træk, deres forskellige kendetegn og flaskehalsens store betydning for flere af arterne."

"I landsbyerne er der nu 20 familier, som huser frivillige tællere, studerende og turister, og stadigt flere vender sig imod skyderiet. Ved projektets start gik mænd med haglbøsser op på bakken ved siden af fugletælleren og skød åbenlyst på rovfuglene. Det sker ikke længere, men det er

selvfølgelig muligt, at de har fundet en anden bakketop at stå på. Dog er lokalbefolkningen ved at indse, at det er meget bedre at have turismen, og alle familier, der huser turister, har skrevet under på ikke at deltage i skydningen. Der er også studerende, som kommer og bor hos familierne, underviser på skolerne og bidrager til, at der på sigt kan komme en holdningsændring."

"Frivillighed er noget ret nyt i landet, men vi håber, at flere georgiere efterhånden tager interessen i fugletrækket til sig og deltager i tællingen. Håndhævelse af loven har også lange udsigter, for selv om der faktisk er betjente i den nærliggende nationalpark og også et politi i Batumi, nytter det ikke at begynde at tilkalde dem, før vi nyder mere lokal opbakning."

Betyder det så, at fuglekiggere skal vente med at tage til Georgien, til fuglene kan være i fred?

"Det er ubehageligt at opleve rovfugle blive skudt, men tag herved alligevel! Med flere turister kan vi måske også få forbedret vejen op til stationen og gøre det til et rigtigt besøgscenter. Vi har også en rigtig god kontakt til det lokale turistkontor om at få lavet en golfbane ved Chorokhi deltaet". Jeg kigger overrasket op fra min blok, for jeg kan ikke se, hvad golfbaner har med naturbeskyttelse at gøre. Johannes uddyber: "Store dele af arealerne omkring deltaet er tidligere militært område og

Rovfugle-observatører i aktion. Foto: Theo Askov. Indsat: forfatteren selv.

Steppeørn over Batumi. Foto: Jan Lontkowski.

nu ubenyttede græsarealer. At lave en golfbane uden om deltaet vil sammen med et reservat i kerneområdet give de store mængder rastende fugle ro. Der er ingen, der vil have jægere på deres golfbane!"

30. september

Jeg er på station Shuamta længere inde i landet. Der er mange skud. En spurvehøg styrter med en pibende lyd lige i nærheden. To steppevåger mister også livet. Vi er for dølen i en nationalpark, og forbud imod skydning respekteres slet ikke. En mand hyret af turistkontoret til at opsøge jægerne i nationalparken, ringes op på mobilen. Der går timer inden han kommer forbi og går i retning af jægerne på den anden side af bakken. Det er meningen, at han skal tale dem fra at skyde mod rovfuglene, men hans besøg har overhovedet ingen effekt: der bliver skudt mod en flok sorte storke, så de spredes for alle vinde. Der er meget langt igen for fuglenes sag i det område, og BRCs folk er også meget bevidste om, at det hele er skrøbeligt og kan udvikle sig i en gal retning, fx hvis

nogen af de lokale parter pludseligt melder sig ud eller vil have en større del af kagen. Jeg er imponeret over det store arbejde og besvær, de frivillige koordinatore i BRC påtager sig.

5. oktober

I går kom et vejrskifte med flere skyer og kraftige regnbyger, og mange steppevåger trak. Denne morgen er kold og klar med spredte skyer på himlen og minder om morgener hjemme, hvor der er lagt op til stort musvågetræk. Senere - efter over 30.000 steppevåger talt - kan vi regne ud, at milepælen er nået - 1 million trækkende rovfugle er nu talt her i efteråret. Dagen efter fejringen af millionen med nogle af de store øl fra købmanden, vender jeg hjem. Godt træt efter bjergvandring og tællearbejde, men rig af oplevelserne med naturen, fuglene og folkene i de frodige grønne bjerge i Georgien.

Theo Askov er feltornitolog og softwareudvikler

KORT NYT

Hjælp til Afrikas gribbe

Først var det gribbene i det sydlige Asien, som blev bragt til randen af udryddelse på grund af dyremedicinen diclofenac, der slår gribbene ihjel, når de spiser af døde husdyr, som har fået medicinen.

Nu er det så gribbene i Afrika, som er i krise. Hele syv arter gribbe i Afrika er nu truet af udryddelse. I Vestafrika er gribbene gået tilbage med 98 procent de sidste 30 år, og selv i det berømte Masai Mara-reservat i Kenya er gribbestandene halveret i samme periode.

Årsagerne til gribbenes nedtur i Afrika er ikke lige så enkel som i Asien. Diclofenac er endnu ikke det store problem, men det er derimod direkte og indirekte forgiftninger, fordi gribbene spiser kød, som er lagt ud for at slå andre rovdyr ihjel. Mange afrikanske gribbe mister også livet mod elektriske ledninger og vindmøller, ligesom der slås en del gribbe ihjel for at blive brugt i traditionel afrikansk medicin.

BirdLife International starter derfor en ny kampagne for at redde Afrikas gribbe. Du kan støtte kampagnen Save Africa's vultures via www.birdlife.org - hvor du også kan læse flere internationale fuglenyheder.

Tidlig morgen på observationsposten - før det hele bryder løs! Foto: Theo Askov.

Sådan dyrker vi fugle – ude i skoven

Sumpskov i Vaserne med et mylder af hulrugende fugle. Foto: Henrik Kisbye.

Fugleværnsfondens Søren Ring fortsætter her serien om fuglerigtig pleje og naturforvaltning i forskellige naturtyper på Fugleværnsfondens reservater – denne gang om skovene.

Af Søren Ring

*”Langt ud i skoven lå et lille bjerg,
på det lille bjerg stod et lille træ,
aldrig så jeg så dejligt et træ”.*

Alle kender vist børnevisen om træet i skoven, og alle kender skoven og har straks billeder på den indre nethinde om, hvad rigtig skov er. Men skovene i Danmark er faktisk mere forskellige, end man umiddelbart skulle tro.

I EU har man valgt, at 11 skovtyper ud af de ca. 23 naturligt forekommende skovnaturtyper i Danmark er bevaringsværdige på europæisk plan.

Det er fire forskellige bøgeskovstyper, vinteregskov i de østlige egne, egekrat,

egeskove på rig bund, de meget artsrige aske-ellesumpe og de mere kuriøse; skovbevoksede klitter og de skovbevoksede tørvemoser.

Desværre er de 12 andre skovnaturtyper, der forekommer i Danmark, blevet overset eller er blevet fundet tilstrækkelig beskyttet i andre lande. De er i hvert fald ikke omfattet af EU's habitatdirektiv for Danmark. Det drejer sig bl.a. om vigtige skovnaturtyper som blandskov med ahorn, ask, elm eller lind og ege-avnbøgeskov rig på ask og flere typer vinteregskove.

Den store formørkning

Cirka halvdelen af de rødlistede arter i Danmark er tilknyttet skov, og særligt gamle græssede lysåbne skove er rige på truede arter. I en evaluering af indsatsen for biodiversiteten i de danske skove fra 1992 til

2012 fra Københavns Universitet fandt man, at ud af 28 udvalgte rødlistede skovlevende fuglearter har kun 7 fået det bedre, mens arter som pirol og vendehals er gået tilbage. Lille flagspætte, sortspætte og en række andre skovfuglearter er ikke gået frem på trods af, at der er udlagt lidt mere urørt skov i perioden.

Årsagerne til artstabet og de mange rødlistede skovarter er, at man siden skovforordningerne for godt 200 år siden for at øge træproduktionen effektivt fik lukket husdyrene ude af skovene. ”Den store formørkning” begyndte, og dynamikken i skovene ændredes markant. Skovene blev drænet grundigt, de indre skovlysninger og våde områder forsvandt. Ensartede, tætte og ens aldrende træer med renafdrift og træartsskifte hørte til mantraet længe i skovbruget. Skovene og

naturområderne i øvrigt blev også splittet op i mindre og mindre dele med store og stadig mere intensivt dyrkede landbrugsarealer, byer og infrastruktur imellem.

Vi ved i dag, at skove skal rumme vigtige elementer for at skabe rum for og bevare den mangfoldighed af arter, som er tilknyttet netop skovene.

Ud over store sammenhængende skove med egentlig skovklima og lang kontinuitet skal der også være; dødt træ af betydelig størrelse og mængde, indre skovlysninger, varierende fugtighedsforhold, store rodkager fra væltede træer og mange naturligt hjemmehørende arter af træer og buske. Vore skove rummer naturligt godt 60 hjemmehørende træ- og buskarter, men det er sjældent, man kan finde mere end 10-20 træ- og buskarter på en skovtur. Det betyder, at fødeuddet over året, for blandt andre skovens fugle, begrænses alene af denne fattigdom.

Stående døde træer

Den vigtigste enkeltparameter, der i begrædelig grad mangler i danske skove, er stående store døde træer. Det skader mange skovspecialister blandt fuglene, særligt hulrugerne, men også enkelte af rovfuglene.

I længe urørte naturskove er der i gennemsnit 130 kubikmeter dødt træ per hektar. Det svarer til 15-20 fuldvoksne træer per hektar, eller et til to stående døde træer per parcelhusgrund.

I dag finder man i blot 3,4 kubikmeter dødt træ per hektar. Det er en fyrretyvendedel af det naturlige niveau. Forskere fra Århus og Københavns Universiteter vurderer, at vi skal op på mindst 9-15 gange (30-50 m³/ha) så meget dødt træ per hektar, hvis vi skal nå et tilstrækkeligt niveau for at kunne holde en gunstig bevaringsstatus for de 11 EU skovnaturtyper, Danmark har udpeget. Der til skal flere skove friholdes for udnyttelse som helt urørte skove.

Gammel naturskov og lysåben græsningskov med gamle træer er særdeles rige på fugle både i antal fuglearter og i individantal. Eksempelvis rummer Jægersborg Dyrehave en af Danmarks tætteste og mest varierede fuglebestande til trods for de mange skovgæster.

Flest fugle i urørt skov

En undersøgelse af yngletætheden i danske naturskove viste 12-17 fuglepar per

Lille flagspætte yngler med 1-4 par i Vaserne, som er en meget varieret skovfuglelokalitet. Foto: Allan Gudie Nielsen.

hektar i gammel urørt skov mod kun cirka en tredjedel i tilsvarende gammel dyrket skov. Antallet af hulrugende fuglearter var to-tre gange større i den urørte skov end i den dyrkede.

En tydelig indikation på, at der mangler fødegrundlag og bl.a. redehuller i de fleste skove, og at mange og forskellige redekasser er en rigtig god idé til erstatning. De hulrugende fugle, særligt sortspætte, har simpelthen ikke nok tilgang af store gamle døde stående træer, og dermed kommer de arter, som sortspætte skaber redesteder for bl.a. perleugle og hvinand også kun til langsomt at brede sig.

Det tager tid og plads at få rigelig mængde

af store, døde, stående træer, hvis man ikke hjælper naturen på vej. Spætterne er generelt særdeles vigtige for at skabe redesteder for en hel række af fugle som fx sumpmejsse, spætte, rødstjert, broget fluesnapper, huldue, natugle, stær, allike og vende-hals. De døde træer gør det nu ikke alene. Mere vand vil begunstige arter som bl.a. sort stork, trane, skovsneppe og svaleklire.

Fugleværnsfondens skove

I Fugleværnsfondens reservater er der ca. 83 hektar med skov og krat spredt på 14 reservater. De fleste steder dog blot små krat og små lunde. For at 'dyrke fugle' i skove skal man helst gøre så

lidt som muligt, men dog sikre at der er rigelig adgang til stående dødt træ eller i det mindste rigeligt med redekasser. Det er også vigtigt at sikre forskellige arter af hjemmehørende busk- og træarter gerne i forskellige aldre, godt med vand, indre lysninger, jagtfrihed for alle arter og ikke mindst skovgræsning, gerne helårs, for at få efterlignet lidt af den dynamik, som vore oprindelige mange store pattedyr ville have lavet i skoven.

I Saxfjedinddæmningen finder man fondens største og også mest kendte lille skov, qua det berømte ørnepars rede, hvorfra DOF sender live. 28 hektar bestående af ældre løvskov, yngre grå-el stangskov, birkesump og lidt nåleplantage i skønsom blanding. Her er vandstanden blevet hævet ved at stoppe nogle grøfter. Dele af birkeskoven er blevet til sump, og

*Hulrugende fuglearter som denne broget fluesnapper har stor gavn af en god bestand af spætter i skovene, for de skaber redehuller til mange andre arter.
Foto: John Larsen.*

Her i reservatet Saxfjedinddæmningen på Lolland har Fugleværnsfonden ryddet en kile elletræer ind gennem skoven. Dermed er der skabt to indre skovbryn til gavn for fuglene og det øvrige dyreliv. Foto: Kristian Dammand.

nogle birketræer er gået ud. Der er blevet ryddet en kile grå-el igennem stangskoven. I kilen er bevaret enkelte løvtræer, og med dette er der skabt to indre skovbryn, der fungerer som ledelinje for områdets tre store græssere: tamkvæg, vildheste og de mange dådyr, som alle sætter deres præg på skoven. Der er blevet ringbarket en del træer for at få flere døde træer og lysninger ind i bevoksningerne, men der skal mere til. Mængden af døde træer stiger stille og roligt især på grund af indgrebene. Området er under udvikling fra blandet plantage til god seminaturlig og delvist urørt græsningsskov.

En perle i Vaserne

I Vaserne forvalter Fugleværnsfonden 14 hektar af de ca. 120 hektar sammenhængende natur, mest den særligt artsrige ellesump. Dog i blanding med anden løvskov, pilekrat, rørsump, vandfyldte gamle tørvegrave, enge og overdrev. Dele af skoven er mere end 100-130 år gammel. Store dele af Vaserne er tidligere enge, overdrev og tørvegrave, og der var store åbne næsten træløse områder for 60-70 år siden. I dag

er der mange døde (især elle-) træer og et mylder af hulrugende fugle. Blandt andet 1-4 par ynglende lille flagspætte. Skarven har også indfundet sig med ca. 75 par og får selvsagt også mængderne af dødt ved til at stige. Vaserne er en perle af en varieret skovfuglelokalitet. Forvaltningen af skoven begrænser sig til at opsave de træer, der falder over stierne, og holde lidt lysninger åbne ved høslæt.

De andre reservater

Området omkring Stubbe Sø var et meget åbent hede- og overdrevslandskab for 80 år siden, som til dels er blevet tilplantet med nåletræarter. På Fugleværnsfondens 24 hektar blev fem hektar nåletræsplantage ryddet i 2008, og andre fire hektar gennemhugget og inddraget i græsningen for at genskabe lysåbent overdrev og græsset skov. Det har givet en forbedring for fuglelivet, fordi der er skabt flere skovtyper inden for reservatet. Den frivillige arbejdsgruppe har opsat et hundredetal redekasser i reservatet, så tætheden af hulrugere er høj. Der er 11 hektar overvejende ensaldrende skovfyr og lidt tæt fransk

bjergfyr uden for kvæghegnet. Her skal i de kommende år udvælges små grupper af træer, der skal ringbarkes og skabe både mere stående dødt ved og indre lysninger i skoven. Det er oplagt, at sortspætte vil kunne indfinde sig her. Sortspætten begynder de større hulrugende fugle, da den ofte laver sig et nyt redehul hvert år.

Andre steder, som f.eks. ved Sølsted Mose, kan opleves ca. 11 hektar med pile-, birke- og ellesumpe i lagzonen til højmosen, der er under voldsom forvandling disse år. Ved Gundsømagle Sø kan opleves blandet gammel bøge- aske skov på nordvendte skrænter. Træerne er her imellem 120-170 år gamle, hvis ikke ældre. Mængderne af dødt træ begynder at blive imponerende her. Tag selv ud og se det.

Søren Ring er biolog i Fugleværnsfonden og står for naturforvaltning og overvågning på fondens reservater. Den første artikel om at dyrke fugle blev bragt i nr. 4-2014 og handlede om strandengene. Den anden artikel om overdrevene blev bragt i nr. 2-2015. Serien fortsættes.

KORT NYT

Klyden er i krise

Omkring 1990 ynglede rundt regnet 5.000 par klyder i den danske kystnatur. Men de senere år er antallet af ynglepar faldet til omkring 2.500 par i Danmark, der hidtil har været blandt artens allervigtigste lande i Europa.

Ifølge en artikel i Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift nr. 3-2015, så er der flere årsager til klydens markante tilbagegang, der er særligt dramatisk i Vadehavet, hvor kun cirka 25 procent af yngleparrene er tilbage sammenlignet med tiden omkring 1990.

Tilgroning på de flade yngleøer, flere rovdyr som ræv og mink i kystnaturen og en høj tæthed af sølvmåger på ynglestederne er nogle af de væsentligste faktorer bag klydens tilbagegang. Også sommerperiodens hyppigere storme med oversvømmelser, der kan skylle vadefuglenes reder væk, bidrager negativt til klydens aktuelle situation. Endelig kan vandrefalke lokalt få en koloni af klyder til at flytte.

Øget menneskelige færdsel og løse hunde i kystnaturen, hvor klyden yngler, kan også have bidraget til den nedadgående spiral for klydens danske ynglebestand.

Den vesteuropæiske bestand af klyder skønnes at tælle mellem 29.000 og 32.000 ynglepar. I 1998 blev den brogede vadefugl med det opadbøjede næb udpeget som en national ansvarsart for Danmark, fordi cirka 20 procent af den samlede bestand ynglede i landet. Sådan er det ikke længere.

Fugle i søgeren

DOF har arrangeret tusindvis af ture med det primære formål at SE på fugle...

*Murk han og hun.
Foto: Philip Dam*

Her i sommer lavede DOF Travelså den første tur nogensinde, hvor det primære formål var at FOTOGRAFERE fugle. Interessen for at fotografere fugle er i stærk vækst og med god grund. Med de nye digitale kameraer og avancerede objektiver kan dygtige amatører i dag tage fuglebilleder, som var utænkelige selv for de bedste professionelle fotografer for bare 20 år siden.

Fototuren gik til Ungarn, hvor den anerkendte fuglefotograf Bence Maté har etableret flere spændende fotoskjul, som han lejer ud til andre fotografer. Leder på turen var naturvejleder Allan Gudio Nielsen fra Fugleværnsfonden, der selv er en erfaren naturfotograf.

På opslaget her kan du se et udvalg af de billeder, som deltagerne tog på DOF's første fototur.

*Lille rørvagtel.
Foto: Per Hirslund.*

Gøg. Foto: Jette Bjerregaard Kristensen.

Sangdrossel.
Foto: John Kristensen.

Ræv. Foto: Morten Schiødt.

Bålpause på DOF Travels første fototur. Fra venstre: Bence Maté, Per Hirslund, Morten Schiødt, Jette Bjerregaard Kristensen, John Kristensen, Allan Gudio Nielsen og Philip Dam.

Følg os!

Se, del, deltag. Følg os på Facebook. Nye opdateringer dagligt: Smukke fuglefotos, nyheder, naturpolitik, debat. Find os her: facebook.com/birdlivedk

Ringmærker for egen regning

Jens Mikkel Lausten har brugt alle sine ferier og en god del af sparepengene på at holde gang i ringmærkningen af fugle på Christiansø. Nu får han DOF's hæderspris 2015.

Staten lukkede ned for ringmærkning og overvågning af trækfuglene på Christiansø i 1997. Men siden 2003 har der alligevel været gennemført standardiseret ringmærkning i 3-8 uger hvert efterår. Det er Mikkel Lausten, som bruger alle sine feriedage på formålet og selv finansierer indkøb af net og andet udstyr. Alene spejlnettene er en udgift på 10.000 hvert andet år.

"Jeg gør det for at holde overvågningen af trækfuglene ved lige. Men også for at bevare kontakten til de lokale på øen. Det er et specielt sted, hvor vi har et særligt forhold mellem fuglefolk og øboerne. Ja, og så gør jeg det for min egen skyld, fordi jeg kan lide det. Man bliver lidt afhængig af det", siger Mikkel Lausten.

En undersøgelse fra 2014 viser, at Mikkels indsats nytter noget. Selv om det er en begrænset periode og for egen regning, så kan ringmærkningstallene fra Christiansø udmærket sammenlignes med data fra svenskernes store fuglestation på Ottenby og dermed bidrage til overvågningen af en række trækfuglearter.

Mikkel Lausten er 57 år og har været aktiv på danske fuglestationer i mere end 30 år, både som ringmærker og observatør i Blåvand og ringmærker på Christiansø. Han har også indtastet store mængder data fra fuglestationerne og været medforfatter på flere publikationer om Christiansø. Desuden er han som ansat på Zoologisk Museum i København stort set ene mand om at servicere andre danske ringmærkere med genfund af fugle.

Den bedste

Mikkel Lausten trækker lidt på det, da han bliver spurgt om den bedste oplevelse på Christiansø.

Prismodtageren i aktion på Christiansø. Foto: Jens Mikkel Laustens kamera.

"Der er så mange gode dage med masser af fugle, men skal jeg nævne én, så må det blive efterårsferien i 2012, hvor jeg med få dages mellemrum fangede først en manchurernattergal og dernæst en olivenskovdrossel på øen. I begge tilfælde var det helt nye arter for Danmark. Det trak en masse glade feltornitologer til fra hele landet. Der var feststemning, og de lokale på øen snakker stadig om det".

Den værste

Her er der til gengæld ingen betæknings-tid hos Mikkel Lausten:

"Det var en dag, hvor jeg på en runde stødte på en af dagsturisterne på øen ved et af mine net. Der sad en stor flagspætte i nettet, som hun var godt i gang med at befri med en stor skræddersaks. Jeg undrer mig stadig over, hvordan hun kunne have så stor en saks i sin lille taske.

Der er skilte på alle net, hvor man får forklaret, hvad der foregår. Men hun klippede altså et stort hul i nettet. Jeg snakkede med

hende, og det endte med at hun skyndte sig bort, mens hendes store datter højlydt gav udtryk for, hvor pinligt hendes mor var".

"Mikkel Zeiss"

Mikkel Lausten har i mange år været kendt under tilnavnet "Mikkel Zeiss" i feltornitologiske kredse, selvom han faktisk har en kikkert af mærket Swarovski.

"For mange år siden sparede jeg sammen og købte mig en Zeiss Dialyt 8x56. Jeg havde den med til Blåvand, og der var ikke ret mange andre, som havde Zeiss-kikkerter dengang. Jeg havde også købt et Contax-kamera, som jeg havde tre-fire Zeiss-objektiver til. Det resulterede jo så hurtigt i, at jeg fik det tilnavn. Da jeg senere købte en Swarovski-kikkert var der en af vennerne, som døbte mig "Mikkel ex-Zeiss". Men Zeiss-kikkerten holder i øvrigt stadig, selvom den er over 30 år gammel."

Hædersprisen vil blive overrakt på forårets repræsentantskabsmøde i DOF.

En kikkertcoach i arbejde. Franck Ishøi prøver kikkert sammen med en kunde. Foto: Uffe Rasmussen.

Ny kikkert: "som at købe briller og handsker på én gang"

Af Helge Røjle Christensen

Hvor svært kan det være?

De fleste af os har to øjne og to hænder. Præcis hvad alle håndkikkert er designet til. Så en ny kikkert kan man vel bare købe på nettet...

Men tjek så lige dine venner og familie. Læg mærke til hvor forskellige vi er, når det gælder afstanden mellem øjnene, længden på fingrene eller håndens størrelse. Alt sammen har det stor betydning for, hvilken kikkert du skal vælge. Ja sågar kan vinklen på dine øjenbryn gøre en forskel.

"At købe ny kikkert er som at købe nye briller og nye handsker på én gang. Den skal passe godt både til dine øjne og dine hænder", siger Franck Ishøi fra Naturbutikken i Fuglenes Hus.

"Det er jo fint med 10 ganges forstørrelse, men hvis du har problemer med at holde kikkerten stille, så er det måske bedre at vælge en mindre kikkert med otte ganges forstørrelse. Eller måske en kikkert med en mindre objektiv-diameter. De fylder heller ikke så meget, til gengæld er de mindre lysstærke. Det kan være det rigtige valg, hvis du skal bruge kikkerten på lange vandreture, og den derfor ikke må være

for tung. Til gengæld er det bedre med en stor diameter, hvis du skal bruge kikkerten i det svage lys en tidlig morgen eller sen aften. Så der er faktisk grund til at kikke og mærke grundigt på din nye kikkert, før du køber", understreger Franck Ishøi.

Kikkertguide på nettet

Naturbutikken har en kikkertguide på naturbutikken.dk – hvis man ikke lige har mulighed for at komme forbi selve butikken på Vesterbrogade i København. Kikkertguiden giver dig mulighed for at sortere i udvalget, både når det gælder mærker, priser, vægt og andre tekniske specifikationer.

Fuglene som denne unge fiskeørn skal naturligvis stå skarpt i kikkertbilledet. Men der er mange andre krav, som din nye kikkert skal opfylde.
Foto: John Larsen.

Målt på antallet af solgte kikkert er det Danmarks største kikkertbutik, men udvalget er ikke det største.

”Der er naturligvis en sammenhæng mellem pris og kvalitet, også når det gælder kikkert. Men vi har nøje udvalgt forskellige mærker i alle prisgrupper, som vi mener, er de bedste. Det gør det lettere for kunden at få et overblik”, fortæller Franck Ishøi.

En kikkertcoach

”Jeg er ofte ude for, at kunderne kommer ind i butikken med et klart ønske om en bestemt kikkert, men når de går ud af butikken, så har de valgt en anden, fordi vi i fællesskab finder ud af, at den passer bedre”.

Selv er Franck Ishøi en af landets mest erfarne kikkertsælgere. Eller ”kikkertcoach”, som han kalder det.

”Der er naturligvis kunder med stor erfaring, som nøjagtigt ved, hvilken ny kikkert, der passer dem bedst, men for de fleste hjælper det med lidt rådgivning. Det er derfor, vi er her”, siger Franck Ishøi.

Overskuddet fra Naturbutikken går til DOF's arbejde med fuglebeskyttelse.

Et udvalg af de nøje udvalgte kikkert i Naturbutikken. Foto: Franck Ishøi.

Det er også lykkedes i højere grad at involvere kvinder i projektet. Foto: Charlotte Mathiassen.

De små ugler i regnskoven kan være svære at kende. Her er det sandsynligvis en molukdværghornugle. Foto: Burung, BirdLife Indonesia.

Farvel til Flores

Dansk Ornitologisk Forening har de sidste otte år været engageret i naturbeskyttelse på den indonesiske ø Flores. Nu er projektet slut, og Charlotte Mathiassen fra DOF gør status. Hvad har fugle og folk på Flores fået ud af projektet?

Mbeliling er et enestående naturområde på Flores i det østlige Indonesien. Her lever komodovaraner og mindst 20 globalt truede arter af fugle, heraf fem der ikke findes andre steder i verden, nemlig Floresmonark, Floresflagermuspapegøje, Floreskrage, Floresdværghornugle og

Floreslori. Derfor har DOF siden 2007 samarbejdet med den indonesiske partner Burung Indonesia om at beskytte det. Bæredygtig forvaltning af Mbeliling projektet byggede på den grundtanke, at naturen kun kan beskyttes, hvis de mennesker, der lever i og af den, er med i processen. Det havde derfor til formål at styrke lokalsam-

fundenes evne til at deltage i beslutningsprocesser omkring områdets forvaltning, indkomstskabende aktiviteter og bæredygtig forvaltning af Mbeliling på basis af en integreret landskabsforvaltningsmodel. Blandt de konkrete initiativer har været lokale naturressourceaftaler, som er indgået mellem alle områdets 27 landsby-

Lokale aftaler med de enkelte landsbyer har vist sig effektive til at stoppe skovfældning. Foto: Charlotte Mathiassen

Tag med!

Søndag den 28. februar 2016 holder vi igen Ørnens Dag i hele Danmark. Sæt kryds i kalenderen nu og læs mere på dof.dk i det nye år. Her kommer mere information om dagen, hvor DOF's dygtige rovfuglefolk byder velkommen til store oplevelser.

Rookie

Vinterfodring

Vinteren er et godt tidspunkt at se fuglene tæt på. Fugle kan have svært ved at finde føde når det er koldt. Du kan hjælpe dem ved at lave en foderplads i haven eller i et krat tæt på, hvor du bor. På foderpladsen kan du opleve mange spændende fugle og se, hvordan de forsværer foderbrættet eller et godt æble mod andre fugle. Du kan se hvordan du nemt kan lave lækker foder til fuglene på www.dof.dk/rookie

Av min mave!

Det er godt at gøre foderbrættet rent ca. hver 14. dag så fuglene ikke bliver syge af de bakterier, der er på foderbrættet. Fjern det gamle foder, hæld kogende vand på alle kanter og flader af foder-brættet og fyld op med frisk foder.

Stillits spiser ukrudtsfrø f.eks. fra tisples og burreplanter. Foto: Erik Biering

Silkehale spiser rønnebær og andre frugter. Foto: Ulrik BruunFoto: Erik Biering

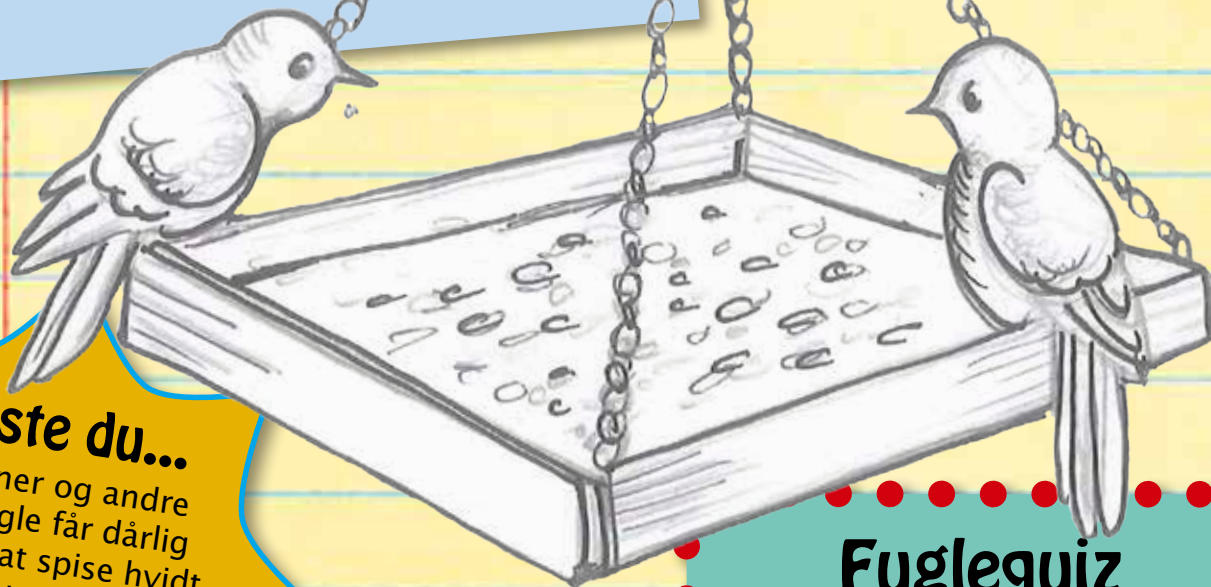
Så er der mad!

Du kan nemt lave dit eget foderbræt. Du skal bruge 4 lister på 30 cm., et finmasket net, der er 31x31 cm – det skal være så finmasket, at det kun er regnen, der falder igennem og ikke foderet. Til sidst skal du bruge noget ståltråd eller en kæde til ophængning.

- Søm listerne sammen til en ramme.
- Spænd nettet på rammen med søm eller en hæfteklammepistol og sæt kæden fast i hjørnerne.

→ Nu er dit foderbræt klar til at blive sat op i et træ eller i en busk.

Du kan se en film med foderbrættet på www.dof.dk/rookie

Jernspurv spiser frugt, rosiner og forskellige småfrø fra hirse og valnødder. Foto: Ulrik Bruun

Vidste du...

at svaner og andre vandfugle får dårlig mave af at spise hvidt brød? Det er bedre at give dem uvalsedede havregryn eller rugbrød.

Gulspurv spiser frø og korn. Foto: Albert Steen Hansen

Spætmejs spiser bog, agern og hasselnødder. Foto: Jan Skriver

Fuglequiz

Af Carl Johan Corneliussen

Hvilken af de tre er ikke en fugl?

☐ Grønspætte	☐ Tophejre
☐ Sortspætte	☐ Fiskehejre
☐ Rødspætte	☐ Gammel hejre

☐ Bomlærke	☐ Vandskade
☐ Sanglærke	☐ Tornskade
☐ Lommelærke	☐ Husskade

Hvilken af de tre er en fugl?

☐ Perlemor	☐ Sangdrossel
☐ Perlekæde	☐ Sangkor
☐ Perlehøne	☐ Sangbog

☐ Vandslange	☐ Sølvtoj
☐ Vandhund	☐ Sølvmåge
☐ Vandstær	☐ Sølvmedalje

Du kan tage plakaten ud, og hænge den op

Dompap

(*Pyrrhula pyrrhula*)

Dompap spiser bær, frø og knopper. Hannen har en markant rød underside, flyver, kan man se dens hvide vingebånd og overgump.

Vidste du...

at skægmejsen om vinteren ændrer sin fordøjelse, så den kan overleve ved at spise frø? Om sommeren lever den næsten kun af insekter.

Vidste du...

at fugle skal have adgang til frisk vand om vinteren?

Grønirisk spiser solsikkekerner, bær og frø.

Foto: Svend Nørgaard

Insekthotel

Insekter overvintrer i revner og sprækker du kan lave et vinterhotel til dem. Du skal bruge en gammel trækasse eller 4 gamle brædder og en bund som du banker sammen til en kasse med nogle søm. Du skal også bruge en samling af ting du finder i naturen f.eks.; kogler, siv, grene i forskellig tykkelse, med og uden blade, bambuspinde, halm, mursten med huller. Når du har samlet nok ting, kan du stable dem i din kasse, ligesom du kan se på tegningen. Læs mere om insekthotel på www.dof.dk/rookie

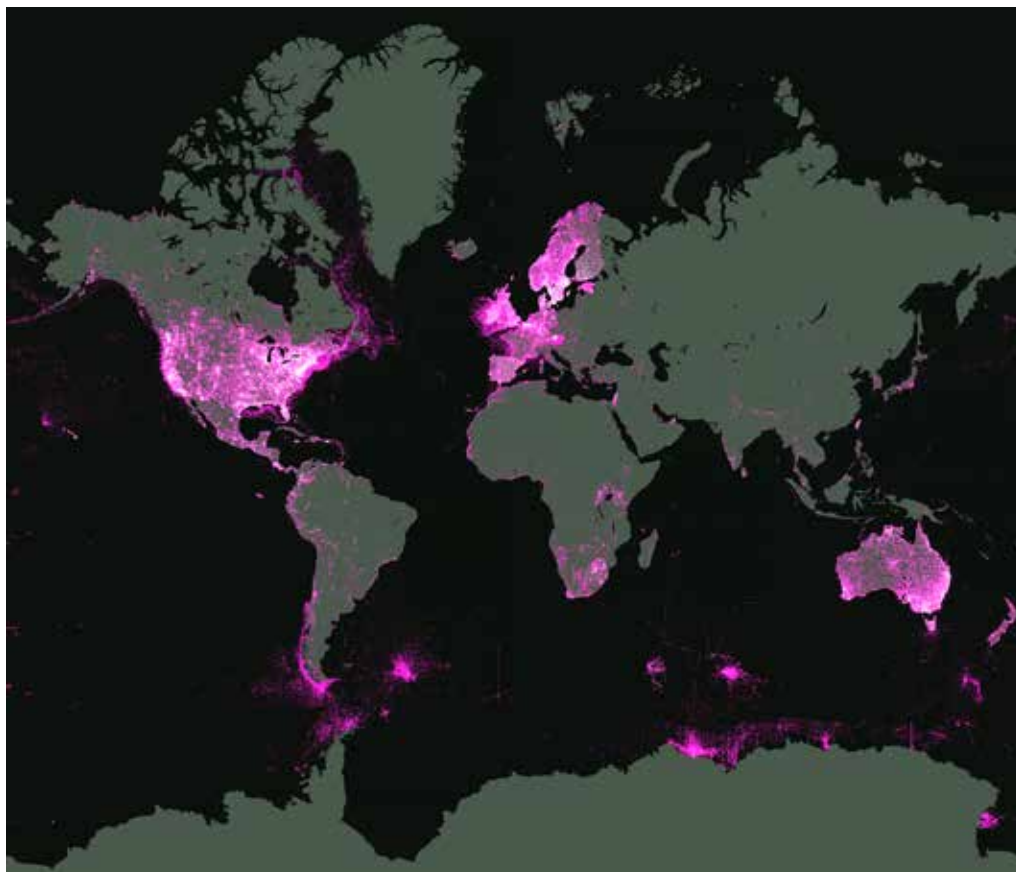
Min livret er...

Det er forskelligt, hvad fuglenes livret er, og hvor de kan lide at finde deres føde. Så det er en god idé både at have et foderbræt med korn og frø, hænge foderkugler med fedt, frø, nødder, rosiner og korn op og sprede æbler eller anden frugt på jorden. På den måde er der føde til mange forskellige fugle. Du kan se, hvordan det kan se ud i filmen på www.dof.dk/rookie

Kloge Rookies svar

Rødspætte, Lommelærke, Gammel højre, Vandskade, Perlehøne, Vandstær, Sangrossel, Sølvåge

Et kort over udbredelsen af de mere end 270 millioner fugledata i GBIF. Selvom datamængden er stor, er der stadig store områder med ret beskedne data. Kort: Jan Legind, GBIF.

Af Finn Borchsenius, Isabel Calabuig og Lotte Endsleff

GBIF, biodiversiteten og fuglene

Vi oplever lige nu den værste udryddelses-krise siden dinosaurerne forsvandt for over 60 millioner år siden. Videnskaben vurderer, at de nuværende rater for arternes uddøen er op til 1.000 gange højere end normalt, og antallet af rødlistede arter vokser hastigt. Men på et sekretariat i København kæmper de mod krisen – hos GBIF på Statens Naturhistoriske Museum er ambitionen at samle alverdens biodiversitetsdata frit tilgængelige på nettet.

I januar 1999 kom en ekspertgruppe under den internationale organisation for økonomisk samarbejde, OECD, med en usædvanlig anbefaling. Man foreslog, at der skulle oprettes en meka-

nisme til fri global udveksling af data om biodiversitet. Hov, kunne man tænke – skulle sådan en anbefaling nu komme fra en organisation, der normalt fokuserer behårdt på

økonomisk vækst? Ja, mente gruppen, for fri adgang til biodiversitetsdata ville kaste både økonomiske og sociale gevinster af sig. Det ville også forbedre mulighederne for at opnå en bæredygtig udvikling.

Drivkraften bag udviklingen af den store formrigdom af tropisk-amerikanske tangarer er et af mange spørgsmål, der er blevet belyst ved hjælp af GBIF data. Her et udvalg af de mange arter tangarer: 1. Kronetangar; 2 Boliviansk Keglenæb; 3) Mejsenhonningsuger; 4) Indigoblomsterborer; 5) Patagonfınke; 6) Puna-andesfınke; 7) Halsbåndstangar; 8 & 9) Purpurhonningsuger; 10) Svaletangar; 11) Orangebrystet Oliventangar; 12) Brunflanket Dansefınke; 13) Rød Kronfınke; 14) Banansmutte; 15) Antilfınke; 16) Cubafınke; 17) Kantorfınke; 18) Stor Kaktusfınke; 19) *Sporophila beltoni* (har endnu ikke fået dansk navn); 20) Sumpklerefınke; 21) Sortvinget Saltator; 22) Kilehalet Fınke; 23) Hvidkindet Topfınke. Illustration: Jon Fjeldså, Fotos af planche: Marcus Anders Krag, SNM.

Tangarenes udviklingshistorie

Et nyligt studie, udført af to amerikanske forskere, brugte data fra GBIF og andre kilder til at udrede, hvordan tilpasning til forskellige klimaforhold har været en hoveddrivkraft i udviklingen de tropisk-amerikanske tangarer (Thraupidae). Artsantallet i 12 af gruppens underfamilier blev sammenlignet med deres totale udbredelsesområde, evolutionære alder og et estimat for, hvor hurtige arterne har været til at tilpasse sig nye klimatiske nicher. Det viste sig her, at tilpansningsdygtighed var langt den vigtigste faktor i at forklare variationen i artsrigdom. I alt blev der benyttet mere end 370.000 datapunkter fra Syd- og Mellemamerika til at estimere 371 arters klimatiske nicher. Heraf kom ca. 1/3 fra eBird projektet, de øvrige fra museale samlinger. Artiklen blev publiceret i det prestigefyldte internationale tidsskrift *Ecology Letters* i marts i år.

Resultatet af anbefalingen blev etableringen af Global Biodiversity Information Facility (GBIF.org) to år senere i 2001. Sekretariatet kom til at ligge på Statens Naturhistoriske Museum i København. I de knap 15 år, der er gået siden etableringen, har GBIF formået at opbygge en internetportal med adgang til mere end 1/2 milliard dataposter vedrørende udbredelsen af Jordens mangeartede organismer. Heraf udgøres næsten halvdelen af observationer af fugle.

Hvad ved vi om biodiversiteten?

En halv milliard dataposter er et svimlende stort tal. Men når man tænker på at Jorden rummer anslået 15 millioner arter, og GBIF skal dække dem alle, så står det hurtigt klart, at der er brug for rigtig mange data, før vi kan sige, at vi bare

Maina (Acridotheres tristis) er et eksempel på, at også fugle kan være invasive. Arten er bl.a. et problem i Sydafrika og langs Australiens østkyst, hvor den har fået det lidet flatterende tilnavn "flyvende rotte". Foto: Ole Krogh.

nogenlunde kender udbredelsen af Jordens biodiversitet. For eksempel anslås det, at der lever omkring 10 millioner arter af led dyr på Jorden – men GBIFs netværk giver kun adgang til godt 50 millioner dataposter om deres udbredelse. Der er stadig nok at gøre!

Som nævnt ovenfor udgør dataposter vedrørende fugle langt den største enkeltgruppe. Ca. 270 millioner observationer (se kortet side 27) af forskellige fuglearter er der adgang til gennem GBIFs dataportal. Den viden, vi har om fuglenes forekomst på Jorden, matches ikke af nogen anden gruppe. Vores viden skyldes de mange tusinde dedikerede ornitologer verden over, der gennem årene har indrapporteret fund til lokale databaser, der på sin side har valgt at stille sine data til rådighed for det globale samfund. Et godt eksempel er eBird projektet, der leverer ikke mindre end 157 millioner fugleobservationer til GBIF. Men også de store naturhistoriske museer leverer millioner af datapunkter baseret på deres samlinger.

Det store datagrundlag betyder, at vi her har en unik mulighed for at få indsigt i de mekanismer, der styrer arternes udvikling (se billedet og boksen side 28), udbredelse og overlevelse, til gavn for naturbevaring, ikke bare af fugle, men af biodiversiteten som sådan.

Sådan fungerer GBIF

I GBIF er det lande og organisationer, som er medlemmer. Hvert medlem bidrager gennem et kontingent til de fælles udgifter med at drive GBIF-sekretariatet i København og det fælles IT-system. Kontingentets størrelse afhænger af landets økonomiske muskler. Det betyder fx at de rige europæiske og nordamerikanske lande betaler et forholdsvis højt kontingent, mens udviklingslande i fx, Afrika kun betaler lidt. Det er jo afgørende for GBIFs udvikling, at så mange lande som muligt indgår i netværket.

Hvert medlemsland opretter et nationalt knudepunkt, der sørger for at alle institutioner og organisationer m.fl. i det pågældende land, der ønsker at dele deres data gennem GBIF, får mulighed her for. I Danmark hedder knudepunktet DanBIF (danbif.dk), og vi leverer over ti millioner dataposter til det globale netværk (se boksen side 30). Danmarks medlemskab af GBIF betales af Uddannelses- og Forskningsministeriet, mens driften af DanBIF betales af universiteterne i København, Syddanmark og Aarhus.

GBIF har i dag 53 lande og 39 store organisationer som medlemmer. Blandt de sidst tilkomne er store lande som Brasilien og Indien – lande der huser en utrolig biologisk

artsrigdom. Kina banker på døren og forventes at tilslutte sig netværket inden for de nærmeste år. Udviklingen er derfor positiv, selvom der naturligvis også er udfordringer. Mange af de lande, der huser en stor biologisk rigdom, er fattige og har svært ved at indsamle og organisere data. Indonesien er et godt eksempel – men også verdens arealmæssigt største land Rusland, som spænder over 11 tidszoner, har næsten ingen tilgængelige data. Globale netværk er ikke lette at skabe. Det tager tid at komme i mål.

Hvad bruges data til?

De data, der formidles gennem GBIF, downloades dagligt af et meget stort antal brugere verden over. Data bruges til kortlægning af biodiversitet på national eller regional skala i forbindelse med forskning, forvaltning eller naturbevaring. For eksempel brugte en nylig undersøgelse mere end 500.000 datapunkter fra GBIF til at kortlægge forekomsten af 16.000 plantearter i Sydamerika og sammenligne deres forekomst med det eksisterende netværk af beskyttede områder. På den måde kunne man udpege "huller" i den nuværende beskyttelse og give anbefalinger til, hvor fremtidige nationalparker bør udpeges.

På samme måde brugte en undersøgelse data medieret gennem GBIF til at kortlægge

egnet habitat for mere end 5.000 paddearter verden over, mens et andet studie brugte GBIF data til at udvikle en liste over potentielt skadelige invasive arter i Sydafrika (se billedet side 29). Analyser af potentielt invasive arter, og hvordan deres udbredelser kan forventes at ændre sig som følge af

klimaforandringer, er i det hele taget en af de helt store anvendelser af GBIF-data.

For fuglenes vedkommende er udbredelsesdata fra GBIF og andre kilder bl.a. blevet brugt til at identificere nøgleområder for fuglediversiteten i løvfældende tropisk

skov i Mexico og Centralamerika, et af verdens mest truede økosystemer. Hovedforfatteren bag denne undersøgelse fik i øvrigt i 2011 GBIFs ung forsker pris som anerkendelse af sit talent og lovende karrierestart.

Studier af fluesnapperes økologi i den gamle verden, mekanismer bag udviklingen af Filippinernes fuglerigdom, og ændringer i udbredelsen af kolibrer, ovnfugle, og den østafrikanske bredringet brillefugl (se billedet side 30) er andre eksempler på helt nylige anvendelser af data medieret gennem GBIF.

Fremtiden for GBIF

Jordens biologiske mangfoldighed er i dag under et større pres end nogen sinde. Videnskaben vurderer, at de nuværende rater for artsuddøen er op til 1.000 gange højere end normalt, og antallet af rødlistede arter vokser hastigt. Der er mere end nogen sinde brug for at få kortlagt Jordens tilbageværende biodiversitet og gøre data tilgængelige for alle, der arbejder i den gode sags tjeneste. GBIFs vision om at gøre alle verdens biodiversitetsdata tilgængelige for alle er derfor mere aktuel end nogen sinde.

Den mængde data, der formidles gennem GBIF, er steget støt gennem organisationens levetid, og data bruges i stigende omfang i videnskabelige undersøgelser, hvoraf mange publiceres i de bedste videnskabelige tidsskrifter. De fleste undersøgelser sigter mod at forstå basale mønstre i biodiversitetens fordeling på Jorden for derved bedre at kunne bevare den. GBIF forventes også at blive en central spiller i FN's nyetablerede biodiversitetspanel, IPBES, der skal være en slags parallel på biodiversitetsområdet til klimapanelet IPCC. Vores klode står overfor kolossale udfordringer, hvis også de kommende generationer skal kunne nyde naturens utrolige mangfoldighed. Skal biodiversiteten bevares kræver det adgang til de bedste data – og GBIF har en central rolle at spille heri.

Finn Borchsenius er biolog, PhD, samlingschef ved Science Museerne, Aarhus Universitet og leder af DanBIF. Isabel Calabuig er biolog, PhD, daglig leder og datakurator i DanBIF ved Statens Naturhistoriske Museum. Lotte Endsleff er biolog, cand.scient., kommunikationsmedarbejder i DanBIF ved Statens Naturhistoriske Museum.

Bredringet brillefugl (*Zosterops poliogastrus*) findes i Østafrikas bjergskove. Studier af artens genetiske variation og klimatiske tolerance, baseret bl.a. på data fra GBIF, tyder på, at en stor del af artens genetiske variation risikerer at gå tabt som følge af fremtidige klimaændringer. Foto: David Peterson.

Danske data i GBIF

Danmark leverer over 10 millioner datapunkter til GBIF gennem det danske knudepunkt i netværket, DanBIF – Danish Biodiversity Information Facility (danbif.dk). De fleste datapunkter, godt 90 %, omfatter fund i Danmark, men vi leverer også vigtige bidrag til kendskabet af biodiversiteten i Sydamerika, Afrika og Asien, bl.a. et datasæt på mere end 500.000 observationer af palmer registreret i mere end 140 transekter i den sydamerikanske regnskov – et datasæt af unik forskningsmæssig værdi. Ca. 4,6 millioner datapunkter vedrører fugle, og en stor del af disse kommer fra DOF – andre kommer bl.a. fra Ringmærkningscentralen og Statens Naturhistoriske Museums samlinger. Ud over at formidle danske artsobservationer koordinerer DanBIF også opbygningen af den danske konsensus artsliste, allearter.dk, hvis søgbare database p.t. omfatter mere end 34.000 arter kendt fra Danmark.

DOF Nordjylland

DOF Nordjylland

Møder i Aalborg:

Golfhuset, Borgmester Jørgensensvej 11
Kontakt: Henrik Møller Thomsen (tlf. 22 53 15 76 / henrida@gmail.com)

Møder i Frederikshavn:

Knivholt Hovedgård, Hjørringvej, Naturlokalet.
Kontakt: Carsten Sørensen (tlf. 23 65 64 39)

Se desuden hjemmesiden www.dofnord.dk

MØDER

Bogauktion i Golfhuset tors. 26/11 kl. 19.30. En hyggelig nordjysk tradition med Torben Fisker Rasmussen som auktionarius. Der er selvfølgelig kaffe, kage og en quiz med. Hele overskuddet går til indkøb af nye bøger til biblioteket. Tag gerne bøger eller andre fugle-relaterede ting med, I kan undvære.

Åbent bibliotek ons. 2/12 kl. 10-12. DOF Nordjyllands bibliotek i Golfhuset, Aalborg. Der kan lånes og afleveres bøger, turrapporter og tidsskrifter. Du kan også få hjælp til at finde litteratur om et emne/tur. Arrangør: Biblioteksudvalget.

Juleafslutning tors. 3/12, kl. 19 på Knivholt, Frederikshavn. Julehygge med æbleskiver, godter, gløgg, te, kaffe og uretfærdige konkurrencer. Som sædvanlig en "gætteleg" og et pakkespil, så husk at medbringe en lille pakke til en 20ér. Mødeleder: Rene Larsen.

Indfangning og mærkning af taigasædgæs i Lille Vildmose tors. 3/12 kl. 19, Lille Vildmosecentret, Birkesøvej 16, 9560 Storvorde. Sidste efterår blev 49 sædgæs fanget og mærket i Lille Vildmose, heriblandt blev fire udstyret med GPS-sendere. Ole Roland Therkildsen fra Kalø (bioscience AU) er involveret i projektet og vil fortælle herom - se også artikel på Pandion fra d. 17.02.15. Arrangeres i samarbejde med Vildmosecentret.

Atlasmøde søn. 6/12 kl. 10-14. DOFs lokaler i Knivholt Frederikshavn. Har du problemer med at komme i gang med timetælliturene eller har du spørgsmål i forbindelse med atlasprojektet, kan du blive klogere denne dag. Vi holder et minikursus i timetælliture, og der vil samtidig være mulighed for at afklare spørgsmål vedr. de øvrige dele af atlasundersøgelserne. Medbring gerne computer, så har vi bedre mulighed for at hjælpe med eventuelle problemer. DOF Nordjylland er vært for en let frokost, så du bedes tilmelde dig på forhånd: henrida.kirk@gmail.com, svemik45@hotmail.dk eller tlf: 22 53 15 76. Mødeledere: Thorkild Lund, Svend Erik Mikkelsen og Henrik Møller Thomsen

Atlas- og punkttællingsprojektet man. 11/1 kl. 19. DOFs lokaler i Knivholt, Frederikshavn. Thomas Vikstrøm fra Atlasprojektets ledelse kommer og giver en foreløbig status for projektet. Der vil også blive fortalt om punkttællingsprojektet, og hvad tallene herfra kan bruges til. Se DOFNords hjemmeside for nærmere information.

Atlas- og punkttællingsprojektet tirs. 12/1 kl. 19. Sted: DOFs lokaler i Golfhuset, Aalborg. Thomas Vikstrøm fra Atlasprojektets ledelse kommer og giver en foreløbig status for projektet. Der vil også blive fortalt om punkttællingsprojektet, og hvad tallene herfra kan bruges til. Se DOFNords hjemmeside for nærmere information.

Agerhøne. Som voksen lever agerhønen hovedsagelig af ukrudt og ukrudtsfrø. På grund af øget ukrudtsbekæmpelse i landbruget i dag er korn dog blevet en meget vigtig fødekomponent.
Foto: Johanna M. Hartmann

Hverdags-
TURE

Gråmejserne

Specielt for SENIORER

Disse ture afholdes på hverdage og henvender sig især til seniorer. Alle er dog velkomne. De fleste ture varer 4-5 timer. Hvis du vil vide mere om turene eller foreslå nye ture, kan du kontakte: Poul Erik Sperling (tlf. 20 28 44 05), Tscherning Clausen (tlf. 98 31 73 54) og Svend Erik Mikkelsen (tlf. 61 60 73 61).

Mailliste for Gråmejsere.

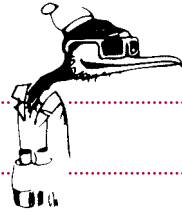
For ture med kort varsel, udsendes der en mail 1-2 dage før. Det kan være i forbindelse med sjældne gæster eller en endnu ikke fastlagt tur. Hvis du vil kontaktes via maillisten kan du skrive en mail til: pes@vildtfarmnord.dk mærket "Gråmejselisten".

Sæbygård skov og omegn tors. 3/12 kl. 9-14. Tennisbanernes P-plads, Kildevej. Vi går en tur i skoven langs åen, og kigger efter vandstær og oplever skovens vinterfugle. Derefter kører vi til et sted i lokalområdet, hvor vi ved, der er andre vintergæster at kigge på i. Turledere: Tscherning Clausen og Svend Erik Mikkelsen.

Julefrokost og Østerådal ons. 9/12 kl. 11 i Østerådal, Aalborg ved Naturhuset. Vi går en tur på en time, hvor vi kigger på fugle og samler appetit. Derefter kører vi til Golfhuset, hvor vi samles til en hjemmelavet julefrokost. Pris for mad og snaps: 200 kr. Drikkevarer skal du selv medbringe. Maden vi serverer vil mest være traditionel julefrokost. Tilmelding til julefrokost senest tirs. den 1/12 til: svemik45@hotmail.com

Als Odde, Mariager Fjord tors. 21/1. Mødested for samkørsel fra Aalborg: Pendlerpladsen på Th. Sæuersvej (oven for motorvejen) Aalborg kl. 9 eller ved Als Odde ved Mariager Fjords udløb kl. 10. Vi kan gå op langs østkysten mod Helbertskov eller langs diget på fjordens nordside. Alternativt kan vi besøge Lounkær Skov eller Lunden ved Havnø. Turledere: Poul Erik Sperling og Tscherning Clausen.

DOF Østjylland

Kontakt

Ole Bøgh Vinther, F. G. E. Rostrups Vej 16, 8000 Aarhus
Tlf. 25 15 23 25, olebvinther@gmail.com

Følg med i listen over ture og møder på www.dofoj.dk. Der tilføjes løbende nye arrangementer, ligesom der kan være ændringer til nedenstående. Husk desuden muligheden for tilmelding til e-mail gruppe på <http://dofoj.dk/nyheder-via-email/> for direkte tilsendelse af nyheder med mere.

Lær at kende rovfuglene – Kursus om rovfugle og deres kendetegn

Kurset kommer formodentlig til at strække sig fra begyndelsen af januar og frem til marts med ekskursioner ind i april og omfatter 8 mødeaftener á 2 timer og 7 ekskursioner á 3-5 timer. Kurset vil gennemgå de almindeligste ynglende danske rovfuglearter. Arterne vil én for én blive gennemgået teoretisk med billeder, film og PowerPoints med hensyn til fødevalg, levested, ynglehabitat, trusler, træk, flugt, kendetegn, jizz, dragtvariationer, artsbestemmelse og stemmer. På ekskursionerne vil der blive vist levesteder for de forskellige arter før, under og efter yngletiden med start i det tidligste forår. Underviseren tilbyder desuden deltagerne assistance i forbindelse med deres Atlastælling. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Deltagelse kræver medlemskab af DOF. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet på e-mail til Peter Hjeds (peterhjeds@hotmail.com). Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Kurset gennemføres ved min. 15 deltagere. Kursusleder: Peter Hjeds. Endelige tidspunkter for undervisningsaftener og ekskursioner følger snarest på DOF Østjyllands hjemmeside www.dofoj.dk, så følg med der!

MØDER

Lesbos - en ø med mange muligheder tors. 12/11 Kl. 19.30. Naturhistorisk Museum bygning 1141, Bio-X Naturlokalet. Kom og hør om træer, der er flere millioner år gamle, fuglen der har stået i lære ved Beethoven (eller var det omvendt?) og firbenet uden ben og meget meget mere. Foredraget ledsages af billeder fra en tur i begyndelsen af maj 2015, hvor Hanne og Søren Højager besøgte øen. Se nærmere på Østjysk Biologisk Forenings hjemmeside. Arrangør: Østjysk Biologisk Forening.

Generalforsamling i februar. Dato, tid og sted oplyses senere på www.dofoj.dk. Dagsorden i følge vedtægterne. Husk forslag skal fremsættes skriftligt og begrundet over for bestyrelsen senest tre uger før mødets afholdelse.

TURE

Småfugle på Aarhus Østhavn ons. 18/11 kl. 15. Lastbilvegepladsen, 2 km ud ad Østhavnsvej, 8000 Aarhus C. Se nærmere på Naturhistorisk Museum kalender. Turleder: Morten DD Hansen (tlf. 61 55 51 47). Arrangør: Naturhistorisk Museum, Aarhus.

DOFbasen tirs. 24/11 Kl. 19.30. Naturhistorisk Museum bygning 1141, Bio-X Naturlokalet. Kom og få tips og tricks til en bedre og hurtigere indtastning af dofbasekoordinator, Peter Lange. Alle – både nye brugere og erfarne, kan lære noget denne aften. Medbring gerne egen pc eller tablet. Hvis tiden tillader demonstreres også nogle af de øvrige databaser der findes på nettet, og som er relevante at kende for enhver naturinteresseret.

I stenaldertjægerens fodspor ons. 25/11 kl. 10-12.30. P-pladsen ved Viengevej 7. På en tur rundt om Egå Engsø sætter vi fokus på det liv, der udspillede sig i jægerstenalderen ved Lystrupfjorden. Vi kigger også til de mange vandfugle, som raster ved søen. Turleder: Bjarne Golles, Center for Byens Anvendelse. Arrangør: Aarhus Kommune.

Rethink Urban Habitats: Vandstær ved Skovmøllen ons. 2/12 kl. 14. Foran Skovmøllen, Skovmøllevvej 51, 8270 Højbjerg. Turleder: Sigrid Kistrup Ilsøe (tlf. 30 50 29 25) Arrangør: Naturhistorisk Museum og Aarhus2017/ Rethink Urban Habitats.

Kom tæt på fuglene, lån en kikkert i Botanisk Have lør. 5/12 kl. 10-12. Eugen Warmings Vej, Århus ved nr. 39 på amfscenen. Turen går rundt i Botanisk Have, hvor vi ser på fuglene i søerne og de øvrige småfugle i parken. Alle er velkomne. Turleder: Ole Bøgh Vinther (tlf. 25 15 23 25) Arrangør: Friluftsrådet i samarbejde med DOF-Østjylland og Botanisk Haves Venner.

Julemøde tirs. 8/12 kl. 19.30. Naturhistorisk Museum bygning 1141, Bio-X Naturlokalet. Traditionen tro holder vi denne aften det sædvanlige julemøde. Deltagerne medbringer billeder, video, eller blot en god historie fra det forløbne år. Lokalbestyrelsen er vært m. gløgg, kaffe, te og juleknas. Indlæg bedes begrænses til max 20 minutter. Julefugletur til Kalø lør. 19/12 kl. 12. Parkeringspladsen ved Kalø Slotsruin, Rønde. Se nærmere på Naturhistorisk Museums hjemmeside. Turleder: Morten DD Hansen. Arrangør: Naturhistorisk Museum, Aarhus.

Kom tæt på fuglene, lån en kikkert ved Egå Engsø lør. 2/1 kl. 10-12. Egå Engsø, Viengevej 7, Risskov, ved parkeringspladsen. Vi går hen til fugletårnet og ser fuglelivet. Alle er velkomne. Turleder: Ole Bøgh Vinther (tlf. 25 15 23 25). Arrangør: Friluftsrådet, i samarbejde med DOF-Østjylland.

Vinterfugle ved sø og å søn. 31/1 kl. 16-17.30. P-plads ved Allinggårdsvej. Vi besøger fugletårnet ved Sminge Sø, hvorfra vi – forhåbentligt – kan se flokke af sangsvaner komme til overnatning på søen, der gennem en årrække har været kendt som en god sangsvanelokalitet. Hvorfra kommer disse fugle og hvordan klarer de at overleve de til tider barske vejrforhold. Også mulighed for st. skallesluger, hvinænder, troldeænder, lille lappedykker, gæs m.fl. Turleder: Bo Ryge Sørensen (tlf. 60 64 86 78)

Gråkragerne

Specielt for SENIORER

Vorup og Hornbæk Enge tirs. 17/11 kl. 9-15. Parkeringspladsen ved Randers Regnskov. Vi går over til fugletårnet på den anden side af Gudenåen. Her er gode muligheder for forskellige ænder og sangfugle. Herfra kører vi videre til parkeringspladsen ved motorvejen og går over til engene ved Hornbæk. Endelig kører vi en tur til Fladbro, hvor vi atter går en tur ned til Gudenåen. Der er ingen tilmelding, men ring eller send en e-mail til Ole Jensen, hvis du har ledige pladser, eller ønsker køreledighed. Så udsender vi en deltagerliste, så der er mulighed for selv at koordinere samkørsel. Alle er velkomne – uanset alder. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23 29 01 18/ ofj@ofj.dk)

Stubbe Sø ons. 16/12 kl. 9-15. Dagligbruksen i Tirstrup. Turen gennemføres i privatbiler. Vi kører i samlet flok til Bopeters Hytte ved Stubbe sø. Vi har lånt hytten og starter med morgenkaffe og rundstykker med foreningen som vært – deltagerens egen frokost indtages også her. Herefter går vi en tur til søen og ser, hvad denne rummer af fugle. Efter frokost går vi en tur i plantagen og ser lidt på småfug-

lene. BEMÆRK: I tilfælde af dårligt vejr aflyses turen. Følg derfor med på hjemmesiden helt op til turens afholdelse. Der er ingen tilmelding, men ring eller send en e-mail til Ole Jensen, hvis du har ledige pladser eller ønsker kørelejlighed. Så udsender vi en deltagerliste, så der er mulighed for selv at koordinere samkørsel. Alle er velkomne – uanset alder. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23 29 01 18/ ofj@ofj.dk).

Specielt for
KVINDER

FUGLEPIGERNE

Samkørsel: Hvis du er interesseret i samkørsel i privatbiler, kan du tilmelde dig til Lotte enten pr. mail: lotte.skjaerbæk@gmail.com eller telefon/sms: 25 77 52 32. Af hensyn til planlægningen bedes du ved tilmeldingen angive dit telefonnummer, og om du kan lægge bil til eller ønsker en plads samt hvilken by/bydel, du kommer fra. Vi deles om brændstofudgifterne. www.fuglepigernes.wordpress.com

Blåvands Huk og Ho bugt lør. 14/11 kl. 9.30-16.30. P-pladsen ved Blåvand fuglestation, Fyrvej 81, 6857 Blåvand. Vi går mod fyret. Herfra er der god udsigt over Danmarks vestligste punkt og havet. Ude på havet ligger forhåbentlig mange havfugle, så skoperne skal med. Sidste år ved denne tid lå der rødstrubet lom, mens sulerne svævede over havet. Vi går videre mod det militære område og ser hvad der opholder sig på stranden. Så skal vi kratluske i baglandet. Her kan vi se rastende småfugle, der bruger dagen på at fouragere. Ved 13-tiden tager vi til Ho Bugt. Vi parkerer ved Nyeng og kigger over mod Langli for at se de mange vadefugle og ænder, der forhåbentlig stadig er her. Hvis der blæser en hel pelikan med sandstorm, har vi en alternativ plan. Turledere: Rikke Rørbech (tlf. 22 24 98 50) og Lotte Skjærbæk (tlf. 25 77 52 32).

Klostermølle ved Mossø søn. 6/12 kl. 9-12. P-pladsen ved den røde lade på Klostermøllevej. Ved Gudenaens udløb i Mossø er der altid isfrit. Her kan vi møde isfugl. Vi skal op i fugletårnet i Tørreladen og kigge ud over Mossø. Her ser vi vinterfugle som stor- og lille skallesluger, toppet- og lille lappedykker, og flere arter af ænder. Et år så vi en odder fouragere ved bredden. Efterfølgende går vi langs kanalen, hvor vi kan vi støde på træløber, forskellige mejsefugle, vandstær og endnu en isfugl. Turledere: Dorte Faurschou Hertz (tlf. 41 85 72 54) og Rikke Rørbech (tlf. 22 24 98 50).

Universitetsparken og Aarhus Havn søn. 17/1 kl. 10-13. P-pladsen ved Naturhistorisk museum, Wilhelm Meyers Alle 210, 8000 Aarhus C. Turen begynder ved søen i Vennelystparken, hvor fokus vil være på de forhåndenværende måger. Af og til lægger sjældne mågearter vejen forbi, men vi er sikre på de almindelige arter. Ved søen er mågerne tæt på, så vi kan studere detaljerne og få styr på forskellene mellem arterne. Vi medbringer fotos/plancher og forbereder et lille lymågekursus. Derefter fortsætter vi til havneområderne i Aarhus. Her er der mulighed for at fortsætte mågestudierne, mens arter som vandrefalk, bjergirisk, skærpiber, husrødstjert, snespurv og søkonge er set tidligere år. Er vejret meget vinterligt, så tjek hjemmesiden inden du kører. Turledere: Lotte Skjærbæk (tlf. 25 77 52 32) og Dorte Faurschou Hertz (tlf. 41 85 72 54).

Nørrestrand ved Horsens Fjord lør. 27/2 kl. 10-15. For enden af Rønnevej 25 i Horsens. Vi går til nedre sti og kigger efter isfuglen og videre til fugletårnet på Lodden Tot. Her kan vi være heldige at lille skallesluger og forskellige ænder fouragerer. Ofte har Nørrestrand besøg af havørnen. Efter frokost fortsætter vi mod udløbet ved Stensballe Sund og ser efter rastende fugle. Er vejret meget vinterligt, så tjek hjemmesiden inden du kører. Turledere: Rikke Rørbech (tlf. 22 24 98 50) og Inge Olesen.

Svanesang og havblik tirs. 19/1 kl. 10-15. Parkeringspladsen ved Aldi i Allingåbro, Rougsøvej 47B. Turen gennemføres i privatbiler. Vi starter med at køre til Hollandsbjerg Holme for at finde nogle sangsvaner. Derefter kører vi op til Voer og Kare Holm og videre til Udbyhøj Syd og ser, hvad der ligger i munden af Randers Fjord. Derfra videre til Hvering Strand og evt. Lystrup Strand for at se efter sortænder, fløjlsænder og andet, der måtte ligge ved kysten. I tilfælde af dårligt vejr aflyses turen muligvis. Der er ingen tilmelding, men ring eller send en e-mail til Ole Jensen, hvis du har ledige pladser, eller ønsker kørelejlighed. Så udsender vi en deltagerliste, så der er mulighed for selv at koordinere samkørsel. Alle er velkomne – uanset alder. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23 29 01 18/ ofj@ofj.dk).

Sydøstjylland

LOKAL

DOF Sydøstjylland

Kontakt

Hans Pinstrup, Dalagervej 95, 8700 Horsens, Tlf. 75 64 2773

www.dof-sydostjylland.dk

E-mail til lokalafdelingen sendes via hjemmesiden

MØDER

Julehygge tirs. 8/12 kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Medlemmer opfordres til at møde op og vise deres bedste fuglefotos fra 2013. Overvågningsgruppen fortæller om atlasaktiviteterne i forbindelse med Atlas III. Lokalafdelingen er vært for kaffe, kage og lidt julegodter.

Møde tirs. 12/1 kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Aftenens emne er endnu ikke bestemt. Der henvises til lokalafdelingens hjemmeside og facebook-gruppe.

Generalforsamling tirs. 9/2 kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Lokalafdelingens generalforsamling med beretning, regnskab og valg til lokalbestyrelse. Forslag, som ønskes sat på dagsordenen, skal være formanden i hænde senest 14 dage før generalforsamlingens afholdelse.

TURE

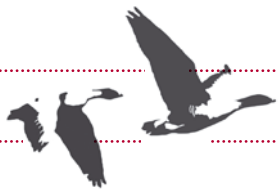
Nørrestrand lør. 5/12 kl. 9.30. For enden af Rønnevej i Horsens. Vi ser på årstidens fugle på lokaliteten. Mulighed for en del forskellige andefugle, bl.a. lille skallesluger. Måske kigger en af de lokale havørne forbi. Turleder: Hans Pinstrup (tlf. 75 64 2773).

Den genfundne bro søn. 3/1 kl. 9-11. P-pladsen ved den genfundne bro på Vestbirkvej. Tur til den genfundne bro og Vestbirksøerne med mulighed for Vandstær og Isfugl og diverse småfugle. Turleder: Peter Damgaard (tlf. 21 56 54 42).

Vejle Fjord søn. 10/1 kl. 10. P-pladsen ved Stark, Ibæk Strandvej 5-7, Vejle. Oplev nogle af de fugle, der tilbringer vinteren på Vejle Fjord. Vi forventer at se hvinand, troldand, gravand, pibeand og stor skallesluger, og måske får vi isfuglen at se. Turleder: Jørgen Pagh (tlf. 22 66 22 34).

DOF Vestjylland

Kontakt

Formand: Lars Holm Hansen, Sandbækvej 26, 6971 Spjald
Tlf. 22 96 13 17, Mail: formand@dofvestjylland.dk

Ture: Poul Krag, Skrænten 15, Sevel, 7830 Vinderup
Tlf. 97 44 84 17 / 22 36 02 36, Mail: poulkrag@tdcadsl.dk

Seniorture: Peder J. Pedersen, Mejdalvej 14, 7500 Holstebro
97 46 84 81 / 23 67 88 75, Mail: seniorture@dofvestjylland.dk

Se nyheder og flere ture på www.dofvestjylland.dk

MØDER

Årets ornitologiske oplevelser tirs. 9/12 kl. 19 i Aulum Fritidscenter, Markedspladsen 10, Aulum. Vi mødes, ser fotos og film samt hører beretninger fra årets oplevelser. DOF Vestjylland er vært ved en bid brød og lidt at drikke til. Har du et indslag, så kontakt Marianne Linnemann: (tlf. 20 14 50 10 / linnemann.marianne@gmail.com) senest den 4/12.

Generalforsamling tirs. 26/1 kl. 19. i Aulum Fritidscenter, Markedspladsen 10, Aulum.

TURE

Fuglelivet i Skjern Enge netop nu søn. 8/11 kl. 9-13. I fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. Engene vrirler med gæs og svaner, og på markerne løber viber og hjejler. Havørnene viser unger frem. Vandrefalken, bjerglærker og lapværlinger ser vi måske også. Turleder: Jens Hasager Kirk (tlf. 20 72 83 78 / jhkirk@ofir.dk).

Vinterfugle ved Idom-Råsted, lør. 9/1 kl. 9-13. Idom kirke. Vinterfugletur til dambrugene og økologiske farme med frilandsgrisene omkring Idom/Råsted. Mange vinterfugle tiltrækkes af frilandsgrisenes foder og dambrugenes isfri vandflader. Måske ser vi isfugl, bjergvipstjert, vandstær, svaleklire og ænder. Turleder: Hans Rasmussen (tlf. 97 48 51 88 / 23 83 85 19).

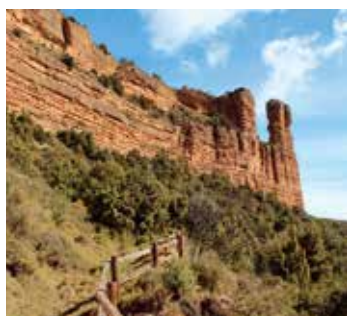
Vinterfugle i Vestjylland lør. 30/1 kl. 9-12. P-pladsen ved Søndervig Supermarked. Hvide Sande havn og moler kan være gode for måger og vadefugle. Vi kører måske også til Vest Stadil Fjord og kigger på ting og sager, der overvintrer. En meget vejrafhængig tur, så kig på hjemmesiden om evt. ændring/aflysning. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22 82 11 75 / jballegaard@youmail.dk).

Blå kærhøge på Borris Hede. En lørdag eller søndag eftermiddag ultimo januar eller i februar. Dato, tidspunkt og mødested vil blive annonceret på DOF Vestjyllands hjemmeside. Borris Hede og Skydeterræn huser Danmarks måske største overnatningsplads for blå kærhøg. Vi står på et sted, hvorfra vi kan følge de blå kærhøge, når de flyver ind mod overnatningspladsen til de går ned i vegetationen. Kontaktperson: Marianne Linnemann (tlf. 20 14 50 10 / linnemann.marianne@gmail.com).

2016 – et spændende rejseår venter dig

Ønsker du store fugle- og naturoplevelser, så glæd dig til at tage med på en af vores spændende rejser til næste år. Rejserne er med en fuglekyn dig dansk rejseleder, og alle kan deltage på vores

rejser. Her bliver der nemlig også tid til hygge, god mad og kulturoplevelser. Du kan se individuelle rejseprogrammer på williamsrejser.dk.

Sierra de Guara/ Spanien

Rejs med til det nordlige Spanien, hvor du bl.a. kan opleve store gribbe, kongeørne og murløbere, der alle holder til i området.

7. mar. – 13. mar.
Kr. 7.885,-

Extremadura/ Spanien

På denne rejse til Extremadura, kan du se hvordan området skiller sig ud fra resten af Spanien, med sin unikke vildskab og natur.

16. maj – 23. maj
Kr. 10.895,-

Batumi/ Georgien

Et af verdens mest spændende områder, når det gælder fugletræk. Oplev samtidig kulturen ved Sortehavet og den gæstfri befolkning.

12. sep. – 20. sep.
Kr. 10.885,-

Cabrera/ Mallorca

En klassiker for fugle- og naturinteresserede, med mange spændende arter og unikke fugletræk, samt store naturoplevelser.

26. sep. – 3. okt.
Kr. 8.465,-

Gråspurvvene

Specielt for
SENIORER

Skjern Enge tors. 12/11 kl. 9-13. Det store Fugletårn på Lønborgvej (Hestholmårnet). En traditionsrig tur med gæs fra nord, gulnæbbede svaner, rovfugle og med lidt held bjerglærke, snespurv og lapværling. Turlleder: Jens Ballegaard (tlf. 22 82 11 75/ jballegaard@pc.dk).

Julemøde tirs. 1/12 kl. 10-14. Baunebakken 8, Sevel, 7830 Vinderup. Som de foregående år finder mødet sted hos Leif, hvor vi begynder med at drikke kaffe. Vi snakker om årets fugleoplevelser, ser fotos/ video mm. Herefter er der en tur til Geddal, hvor der ses efter vandrefalk, sangsvaner og grågæs. Foreningen er vært med rundstykker, men medbring selv kaffe/ the. Tilmelding senest søndag d.30/11 kl. 20 til turlleder, Leif Novrup: tlf. 23 31 56 01/ leifnovrup@pc.dk

Vinterfugle i Vestjylland tors. 7/1 kl. 9. P-pladsen ved Søndervig supermarked, lige ved lyskrydset. Hvide Sande Havn og møler kan være gode for måger og vadefugle. Ved isvinter mange andefugle i havnen. Vi kører måske også til Vest Stadil Fjord eller Værnengene og kigger på ting og sager, der overvintrer. En meget vejrafhængig tur, så kig på hjemmesiden om evt. ændring/aflysning. Turlleder: Jens Ballegaard (tlf. 22 82 11 75/ jballegaard@youmail.dk).

Vandstær m.m. i Holstebro ons. 3/2 kl. 9-13. P-pladsen over for TV/ Midt-Vest. Vi håber på at se vandstæren foruden spætter, mejser og diverse andre småfugle. Vi ser nærmere på Stryget, Anlægget, Vegen Å m.m. Turlleder: Peder J. Pedersen (tlf. 23 67 88 75/ 97 46 84 81)

Nordvestjylland LOKAL

DOF Nordvestjylland

Kontakt

Formand: Jan Skjoldborg Kristensen, Gyvelvænget 161
7730 Hanstholm, Tlf. 81759040
Mail: Jan.skjoldborg.kristensen(a)gmail.com

Ture: Martin Høj Hansen . Tlf. 87 51 41 52
Mail: martin.hoj.hansen@gmail.com

Se mere på hjemmesiden: www.dof-nordvestjylland.dk/

MØDER

Julehyggemøde fre. 20/11 kl. 19-22. Søndermølle, Vinkelvej 40 i Viborg. Traditionen tro afholder vi julehyggemøde, hvor vi håber at se rigtig mange af vores medlemmer. Det er en fin lejlighed for nye medlemmer til at møde andre i lokalforeningen. Foreningen byder på julefrokost og kaffe. Drikkevarer kan købes til rimelige priser. Tilmelding er ikke nødvendig.

TURE

Fugletur til Vejlerne lør. 28/11 kl. 8-12. Vejlernes Naturcenter, der ligger på Bygholmdæmningen, ved hovedvej A11. Her kigger vi på områdets fugle og hører om Vejlernes for- og fremtid. Derefter kører vi rundt i Vejlerne og besøger forskellige fugletårne og -skjul og andre gode observationspunkter. På denne tid af året er der mulighed for mange ænder, gæs, traner og rovfugle, og måske kommer vi forbi de fine Skægmejser. Turlleder: Poul Hald Mortensen (tlf. 20 12 20 85).

Morgenfugletur til Hald Sø søn. 13/12 kl.9-12. P-pladsen ved Hovedgården, Ravnsbjergvej 76, Viborg. Vi går gennem parken til ruinen og Troldeslugten. Vi lytter og ser efter småfugle undervejs. Måske er vi heldige med vandstær, bjergvipstjert og isflugl og flokke af sjæggere, vindrosler og kvækkerfinker. Turlleder: Finn Andersen (tlf. 40 23 16 13).

Vinterfugle på Agger Tange søn. 3/1 kl.9-13. P-pladsen ved færgeløjet - Svanholmhusbygningen. Den traditionsrige nytårstur til Agger Tange, som huser en mængde overvintrende fugle, f.eks. storspove, rødben, bjergirisk, vandrefalk og forskellige andre vadere og rovfugle samt svaner, gæs, ænder og måger. Desuden kan der ofte ses sortgrå ryle og med lidt held måske også bjerglærke, snespurv og mosehornugle. Vi ser, hvad der dukker op. Husk, at uanset vejret er det altid koldt på Agger Tange på denne tid af året. Turledere: Frits Rost (tlf. 31 38 12 11 og Per Buchwald (tlf. 86 67 16 38).

Hverdags-
TURE

Gråmejserne

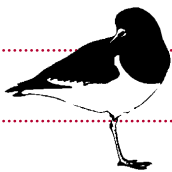
Gråmejsetur til Nors Sø tors. 19/11 kl. 10-13. P-pladsen/bålpladsen ved sydvestenden af søen, Agerholmvej ved Vilsbøl Klitplantage, som sammen med søen er en del af Nationalpark Thy. Vi går først hen til fugletårnet, derefter kører vi i biler til den anden side af søen og ser, hvad sø og skov denne dag kan byde på. Der er gode chancer for at se nordisk lappedykker, stor- og lille skallesluger samt rovfugle. Vi slutter af med en tur på Isbjerget for ikke mindst at nyde den storslåede udsigt over naturreservatet og eventuelt spotte nogle kronstyr og havørne. Turlleder: Erling Andersen (tlf. 30 23 64 27) og Hans Dahlgaard (tlf. 26 32 61 60).

Strandhjejle. En lidt større og mere farveløs udgave af vores velkendte hjejle. At strandhjejlen nærmest fremstår som sort-/hvid, gør den bestemt ikke til et mindre interessant indslag i trækperioden, hvor den enormt smukke vadefugl gæster Danmark. Foto: John Larsen.

DOF Sydvestjylland

Kontakt:

Kim Mogensen, Dalsvinget 44, 7200 Grindsted, Tlf. 40 59 22 44
E-mail: kim.mogensen@mvb.net

Se også www.dofsydvest.dk

MØDER

Klaus Dichmann om ugler man. 16/11 kl. 19. Myrthuegård, Katedralen. Myrthuevej 39, 6710 Esbjerg V. Klaus vil denne aften fortælle om sit frivillige arbejde med ugler. Han har siden 1997 ringmærket mere end 2000 slørugler. Desuden er han med i Projekt Perleugle og vil bl.a. fortælle om denne, der er i fremgang som dansk ynglefugl. Kontakt: Per Fabricius (tlf. 20 83 07 58).

TURE

Vest Stadil Fjord lør. 21/11 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Hjørnet af P-pladsen længst fra biblioteket. Vi kigger på vinterens svømme- og rovfugle hos vore vestjyske naboer. På hjemvejen besøger vi Tim- og Skjern Enge, hvis tiden tillader det. Tilmelding til Søren senest den 19/11. Turledere: Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/ spnhjerting@gmail.com) og Kim Mogensen (tlf. 40 59 22 44/ 7200grind@gmail.com).

Rickelsbüller Koog ons. 2/12 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg, hjørnet af P-pladsen længst fra biblioteket. Alternativt: Lige nord for Ribe kl. 8.30: P-pladsen over for Skovgrillen - Plantagevej 22. Den traditionelle juletur til marsken syd og nord for landegrænsen, hvor der også er sat tid af til lidt grænsehandel. Husk pas! Turledere: Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/ spnhjerting@gmail.com) og Jens Ole Byskov (tlf. 50 32 27 52/ jobyskov@esenet.dk)

"Stor tornskade. Disse fugle er kendt for at hamstre føde ved at spidde insekter, firben små gnavere og fugle på torne. Et makabert syn, som man kan være heldig at se på denne tid." Foto: Albert Steen Hansen

DOF Sønderjylland

Kontakt

Formand: Jørn Vinther Sørensen, Kongevej 64, 6100 Haderslev
74 53 17 20/ 20 80 39 16, jorn.vinther.sorensen(a)gmail.com

Ture: Karl Schlichter, Nørremark 36, 6230 Rødekro, Tlf: 74 66 13 96
E-mail: karl.schlichter@privat.dk

Panurus: E-mail: gaborgraehn@gmail.com

Se også nyheder og ture på www.dof-sj.dk samt i Panurus

MØDER

Julefugleflet og flotte fotos tirs. 1/12 kl. 19-22. Haderslev Realskole. Kom og flet dit livs første flotte julefugl eller et mere til din samling. Herefter vil naturfotograf Torben Andersen vise nogle af sine smukke fotos af fugle og fortælle om sine oplevelser med kamera i naturen. Afdelingen byder på gløgg, æbleskiver og materialer til fletteriet. Tilmelding senest den 27/11 til: Elisabeth Bech (tlf. 20 40 69 19/ elisabeth.bech@gmail.com) eller Helle Regitze Boesen (tlf. 40 78 16 20/ hrb@regis.dk)

Årsmøde og generalforsamling søn. 7/2. HohenWarte syd for Højer - Siltoftvej 2. Som sædvanligt er årsmøde og generalforsamling opdelt i tre dele. Kl. 10 starter vi efter en hurtig kop kaffe med en gåtur til Vidåslusen, mens vi ser på fugle. Vi er tilbage på Hohenwarte kl. 12, hvor der serveres en let frokost. Kl. 13 følger årsmødet. Kl. 15 begynder generalforsamlingen, som bliver afholdt efter gældende regler. Det er muligt at deltage i alle dele af arrangementet eller kun i enkelte af dem. Hvis I ønsker at deltage i frokosten, skal I tilmelde jer til Jesper Leegaard (tlf. 25 65 86 90 / sortstork@gmail.com senest 29/1). For nærmere oplysninger se årets sidste Panurus, eller kontakt formand Jørn Vinther Sørensen (tlf. 20 80 39 16 / jorn.vinther.sorensen@gmail.com).

TURE

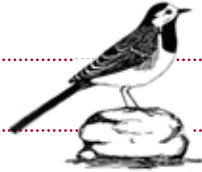
Formiddagstur til Gråsten Søerne tors. 12/11 kl. 9-11.30. P-pladsen ved Slotshaven. Normalt ses ret mange arter - nogle i tusindvis. Turledere: Lars P. Hansen (tlf. 40 87 62 44). Ring evt. om samkørsel.

Formiddagstur til Sandbjerg Møllesø søn. 29/11 kl. 9-11.30. Ved slotstets parkeringsplads. Vi ser ofte isfuglen, men søen er ellers tilholdssted for mange andefugle. Turleder: Gabor Graehn (tlf. 42 72 04 40). Ring evt. om samkørsel.

Jul i Søgård Skov lør. 26/12 kl. 10-12. Den østlige P-plads i Søgård Skoven lige syd for jernbanen. Vi går en tur gennem den meget spændende skov i et varieret israndsområde. Vi kan sikkert se spætter, rovfugle, forskellige overvintrende småfugle i skoven og en del andefugle i Søgård Sø. Turleder: Egon Iversen (tlf. 74 41 57 19).

Vinterfugletur til Tørning Mølle/ Christiansdal lør. 16/1 kl. 10-12.30. Tørning Mølle, nedkørslen fra Hammelev. I området omkring Tørning har vi mulighed for at observere isfugl og vandstær samt en del fouragerende småfugle. Vi går en tur gennem skoven til Christiansdal Vandkraftværk. Turledere: Elisabeth Bech (tlf. 20 40 69 19, elisabeth.bech@gmail.com) og Helle Regitze Boesen (tlf. 40 78 16 20/ hrb@regis.dk).

DOF Fyn

Kontakt

Formand: Henrik Kalckar Hansen, Norddalen 27, 5260 Odense S
Tlf. 30 70 90 38, E-mail: kalckar@webspeed.dk

Eskursionsudvalg

Michael Mosebo Jensen, Røjle Bygade 102, 5500 Middelfart
Tlf. 26 82 07 29, E-mail: mmj@doffyn.dk

Fuglestemmekursus foråret 2015. For alle interesserede. Kurset strækker sig fra marts til juni og indbefatter fem mødeaftener á godt to timer på hverdage, samt fem ekskursioner (hver ca. tre timer) i weekender. På kurset vil du med hjælp af en kompetent underviser få både teoretisk- og praktisk træning i ca. 50 danske fuglearter, så du bedre kan genkende fuglestemmerne efterfølgende. Mødeaftenerne bliver på Naturskolen Ålækkestedet i Tarup-Davinde kl. 19- 21.30 og ekskursionerne bliver aftalt nærmere den første aften. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet på e-mail til: (borge.lasmussen@gmail.com eller bomholt@ulbollemail.dk). Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Kurset gennemføres ved min. 12 deltagere. Kursusledere: Børge Rasmussen og Niels Bomholt.

Dato for mødeaftener: 7/3, 29/3, 11/4, 23/5, 13/6.

Dato for ture: 12/3, 2/4, 16/4, 28/5, 18/6.

MØDER

Rejsen til Colombia ons. 2/12 kl. 19-21.30. Naturskolen Ålækkestedet, Hudevad Byvej 20 Årslev. I mange år var det en vovet affære at tage til verdens mest fuglerige land. Den tid er heldigvis ovre, så tag med Allis Nielsen og Michael Mosebo Jensen på en tre-ugers rejse i sommeren 2015 til det forjættede Santa Marta-område og det centrale

højland, der tidligere var så berygtet for Medellín-kartellet og kidnapninger af udlændinge for at skaffe løsepenge.

Atlasmøde lør. 16/1 kl. 9-12. Naturskolen Ålækkestedet, Hudevad Byvej 20 Årslev. Vi vil fortælle om delresultater efter de første to år, og Hans Rytter vil undervise i time-tælle-ture både i teori og praksis. Mødet er for både nybegyndere og for dem, der allerede har tilmeldt sig projektet. Foreningen er vært med rundstykker og ost, medbring selv kaffe eller te. Af hensyn til traktementet vil vi gerne have tilmelding til Niels Bomholt (tlf. 23 22 96 73).

Caféaften om en tur til Antarktis tors. 21/1 kl. 19-21.30. Høloftet, Naturskolen, Hudevad Bygade 20, Årslev. Caféaften med Erik Danielsens flotte kølige billeder fra Antarktis. Han vil berette om en færd fra Argentina via Falklandsøerne til Antarktis og retur.

TURE

Vestfyn rundt søn. 15/11 kl. 08.30. Fugletårnet i sydøstenden af Føns Vang. Vi starter i fugletårnet, hvorefter vi tager lokaliteterne langs kysten sydover med endestation ved Helnæs Made. Der er mulighed for vandrefalk, havørn, sædgæs og en del ande- og småfugle. Tilmeld dig til turleder: Michael Mosebo Jensen (tlf. 26 82 07 29).

Ørnetur til Brændegård Sø søn. 6/12 kl. 9-12. Brændegård Sø. Der skulle være gode chancer for, at denne tur som vanlig kan leve op til sit navn. Vi starter ved Brændegård Sø, hvorefter turen går til Sollerup ved Arreskov Sø. Det burde kunne give ørn, med mindre isvinteren er ankommet. Der skulle også være fine muligheder for nærstudier af diverse dykænder og skalleslugere. Tilmelding til turlederne: Henrik Kalckar og Kell Grønberg (tlf. 20 91 15 06).

Begyndertur til Assistens Kirkegård, Odense søn 3/1 kl. 9-12. Tag med på årets første tur, hvor der fokuseres på diverse småfugle i denne oase midt i Odense. Tilmeld dig til turleder: Dieter Maaszen (tlf. 66 16 68 61) og hør nærmere om mødested.

Langtur til? søn. 24/1. Så er vi igen klar til at køre derhen, hvor der er flest spændende fugle. Vi ved bare ikke, hvor det er før dagen før, hvor I så kan tilmelde jer til turleder Michael Mosebo Jensen (tlf. 26 82 07 29). I vil så få detaljer om mødested og -tid mm.

Begyndertur til Stige Ø søn. 7/2 kl. 9-12. Afhængig af vinterens beskaffenhed kan der forventes mange fugle på denne tur - og for det meste kan man komme tæt på mange af dem, især andefuglene og kigge på kendetegnene. Tilmeld dig til turleder Dieter Maaszen (tlf. 66 16 68 61) og hør nærmere om, hvor I skal mødes.

Fløjsand. Denne gråandestore dykand lever af muslinger, krebsdyr og snegle, som den normalt dykker efter på 2-5 meter dybte.
Foto: Johanna M. Hartmann

Kom tæt på fuglelivet uden kikkert

Hvor der er foder, er der fugleliv.

Dette efterår introducerer vi flere nyheder til dig, der gerne vil nyde fuglene på første parket. Det lette og elegante design i glas, skæmmer heller ikke udsigten, og så er det nemt at se, hvornår der skal fyldes op. Læs mere og se vores udvalg på evasolo.com

NYHEDER 2015 Foderbræt vejl. udsalgspris 699,- Fuglefoderrør vejl. udsalgspris 249,-

eva solo

DOF Storstrøm

Kontakt

Michael Thelander, Løjtoftevej 175, 4900 Nakskov, Tlf. 54 92 83 46
E-mail: m.thelander@post.tele.dk
Se mere på hjemmesiden: www.dof-storstroem.dk

MØDER

Julemøde i DOF Storstrøm lør. 21/11 kl. 13. Se mere på DOF Storstrøms hjemmeside.

Tirsdagsmøder i Allerslev kl. 19. Allerslev gl. Skole, Enghavevej 2b, Allerslev. Holger Jensen (tlf. 55 99 63 45).

1/12: Ordet er frit

12/1: Tommy Kort: Oplevelser som fuglekigger

2/2: Per Schiermacker-Hansen: Oplevelser i Tibet

Møder i Haslev. Haslev Bibliotek, lokale 2, Jernbanegade 62, Haslev Leif Tureby (tlf. 56 31 60 95)

Tirsdag den 17/11 kl. 19.30. Per Hirslund viser billeder og fortæller om en rejse til Australien. Fra Darwin til Adelaide.

Tirsdag d. 8/12 kl. 19.30. Bo Tureby viser billeder fra ind- og udland.

Torsdagsmøder i Nykøbing Falster kl. 19-22. Fjordskolen, Fjordvej 46, 4800 Nykøbing F. Vel mødt fra Birte, Freddy, Asbjørn og Benny (tlf. 25 14 39 39)

3/12: Gløgg, æbleskiver og fotos.

7/1: Birte og Freddy Ehlers, tur til Pantanal og Galapagos

4/2: Steen Herup om Ungarn og Portugal.

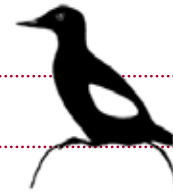
TURE

Fugletårnet ved Flintinge Å tors. 12/11 kl. 19. Kør af Nystedvejen til den første lille bebyggelse med fartbegrænsning, drej til venstre mod Nagelsti, af Bymarken, kør ca. 100 m. her står en sort markeringsspæl, det er vejen ned til fugletårnet. Turleder: Benny Steinmejer (tlf. 25 14 39 39).

Ederfugle. Hvor mange kan du se? Foto: John Larsen

DOF Vestsjælland

Kontakt

Formand: Lasse Braae, Sophievej 10, 4581 Rørvig
Tlf. 28 90 10 82, E-mail: lassebraae@hotmail.com

Ture: Kirsten Laursen & Henrik Baark, Tlf. 57 82 02 30
E-mail: mosterlaura@mail.dk

www.dof-vestsjælland.dk

MØDER

Foredrag om Fugleværnsfondens Reservater ons. 11/11 kl. 19-21.30. Holbæk Bibliotek, Nygade 9-13, Holbæk. Fugleværnsfondens naturvejleder Allan Gudio Nielsen tager os på en rundtur til reservaterne og fortæller om nogle af de særligt spændende fund fra de senere år. Allan er en fremragende naturfotograf og formidler, så vi ser frem til en spændende aften. Øl og vand kan købes. Arrangeres i samarbejde med Nordvestsjællands Naturhistoriske Forening. Kontaktperson: Kirsten Laursen (tlf. 57 82 02 30/ 61 30 20 53).

Møde i Haslev Lokalgruppe tirs. 17/11 kl. 19.30. Haslev Bibliotek, Lokale 2, Jernbanegade 62, 4690 Haslev. Per Hirslund viser billeder og fortæller om en rejse til Australien. Fra Darwin til Adelaide. Kontaktperson: Leif Tureby (tlf. 56 31 60 95).

Julemøde i Odsherred tirs. 1/12 kl. 18-21. Aktivitetscentret, Vesterbro Torv 4 (ved Pakhuset), 4500 Nykøbing Sjælland. Hvad er der sket i 2015? Lad os dele årets fugleoplevelser. Medbring gerne billeder, video eller blot en god historie fra det forløbne år. Lokalfdelingen er vært ved kaffe/the. Kontaktperson: Peter Torp (tlf. 30 25 08 12/ 03peteto@gmail.com).

Møde i Haslev Lokalgruppe tirs. 8/12 kl. 19.30. Haslev Bibliotek, Lokale 2, Jernbanegade 62, 4690 Haslev. Bo Tureby viser billeder fra ind- og udland bl.a. havørn med bytte og havørneunger samt tårnfalke-unger. Kontaktperson: Leif Tureby (tlf. 56 31 60 95).

Rørspurv. Overalt i Danmarks rørskov kan man møde den karakteristiske lille værling, som trods navnet altså ikke tilhører spurvefamilien.
Foto: Ulrik Bruun.

Generalforsamling søn. 7/2 kl. 14. Ugerløse Forsamlingshus. Hovedgaden 2, 4350 Ugerløse. Vi serverer kaffe, øl og vand. Dagsorden ifølge vedtægterne. Se www.dof-vestsjælland.dk >Hvem er vi> Generalforsamling. Forslag fra medlemmerne skal fremsendes tre uger før mødets afholdelse. Den samlede dagsorden med indkomne forslag offentliggøres på hjemmesiden senest to uger før.

TURE

Vandstær ved møllerne, ørne i Lille Åmose og glenter til overnatning lør. 21/11 kl. 13-17. Kalundborg Vandrerhjem. Vi kører til Strids Mølle, hvor der er mulighed for at støde til kl. 13.30. Ved Strids og Øresø Møller ser vi efter vandstær og isfugl. Derfra kører vi en rundtur forbi Lille Åmose, Katstrup Gods, Bromølle Kro, Sønderød, Torsø, Buerup og Tissø. Landskabet er fantastisk, og hele vejen vil der være muligheder for at se glenter, ørne og andre rovfugle, men vi håber selvfølgelig på at glenterne også skulle have overnatningstræ(er) et sted på vejen – der for tidspunktet. Turlleder: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62/ jens@boesen.org).

Vinterens fugle i Kalundborg Havn lør. 12/12 kl. 10-13. Kalundborg Vandrerhjem. Vi kører og går til udvalgte steder i Kalundborg Havn fra Hovet til Kærby Ås/ Fuglebækkens udløb i Dokhavnen. Her befinder der sig på denne årstid en mængde forskellige vandfugle på vinterbesøg. Turlleder: Søren Kildehave Andersen (tlf. 26 70 30 46/ skandersen522@gmail.com).

Fugleperspektiv på Holbæk tors. 11/2 kl. 19.30-21.30. Holbæk Bibliotek, Lille Sal, Nygade 9-13, 4300 Holbæk. Vi indbyder til drøftelse om behovet for en naturplan for Holbæk Kommune. Der tages afsæt i kommunens mange fuglelokalteter og interessante landskaber. Henrik Wejdling, fra DOFs Hovedbestyrelse, redegør for de muligheder der er for at gavne fuglenes sag yderligere - både i de eksisterende naturområder og inden for land- og skovbrug. Mødet er åbent, både for medlemmer af DOF og ikke-medlemmer. Kontaktpersoner: Ole Hinz (tlf. 20 22 20 77) og Eva Nielsen (tlf. 40 28 17 65).

Skælskørområdet søn. 14/2 kl.10. Nedkørslen til campingpladsen ved Skælskør Nor. Vi ser på rastende fugle ved Noret og Fjorden. Der køres evt. til andre lokaliteter, hvor der er mulighed for blå kærhøg, fjeldvåge, havørn, diverse gæs og svaner. Turlleder: Anders Jakobsen (tlf. 40 33 66 41).

DOF Bornholm

Kontakt

Formand: Carsten Andersen, Bagå 1, 3790 Hasle
Tlf. 56 96 22 40, bornholm@dof.dk

Lokalbladet "Gaddisjñ"

E-mail: lclemme@mail.dk www.dof-bornholm.dk

MØDER

Mine fugle, dine fugle og Ben Woodhams fugle tirs. 10/11 kl. 19. Bornholms Centralbibliotek i Rønne. Vi får besøg af den dygtigste kunstner, Ben Woodhams, som kommer og fortæller om sine illustrationer. Der hører ofte en spændende historie med til billederne som f.eks. besøget i den lukkede sulekoloni på Bass Rock. Der vil være mulighed for at få gode råd til selv at komme i gang med at tegne eller male fugle og natur, lige som Ben vil tage nogle af sine skitsebøger med. Du er som sædvanlig velkommen til selv at medbringe et emne til mødet. Det kunne være en ny bog - eller en du ikke længere bruger, et par billeder eller simpelthen en sjov historie. Ordet er frit når vi holder 'Mine fugle - dine fugle'.

NOVANA-tællinger af fugle tors. 7/1 kl. 19. Bornholms Centralbibliotek, møderum 2, Rønne. Preben Clausen, seniorforsker og biolog ved Institut for Bioscience, Aarhus Universitet, fortæller om hvorfor, hvornår og hvor – og hvordan du kan bidrage ved fugletællinger. Foreningen kommer med kage, hvis du selv vil tage kaffe/te med.

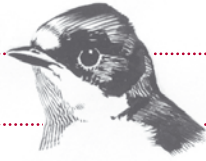
TURE

Julefugle omkring Sorthat Odde lør. 12/12 kl. 10. P-plads for enden af Havvej. Vi slutter året af med en tur til området omkring Sorthat Odde. Det betyder bl.a. vandfugle i Pyrit-, Smaragd- og Safirsøen, skovfugle i klinkerskoven samt kystfugle ud for selve odden. Turen afsluttes efter et par timer med æbleskiver og gløgg! Giv der for besked til en af lederne, hvis du har lyst til at deltage. Turlleder: Kell Olsen (tlf. 56 96 47 61) og Carsten Andersen (tlf. 56 96 22 40).

Månedstur søn. 3/1 kl. 10. Stakitfabrikken/trinbrættet Kolde Kilde, vejkrydset Segenvej/Almindingsvej i Almindingen. Vi samkører i privatbiler til interessante lokaliteter på hele Bornholm – og vender tilbage til udgangspunktet efter to til tre timer afhængig af, hvad vi finder af fugle. Vi vil stoppe forskellige steder og nogle gange gå lidt, men ikke over 1 km. Turlleder: Eilif Bendtsen (tlf. 23 48 80 04). Turen gentages den første søndag i hver måned.

Vinterfugle i Almegårdsterrænet søn. 24/1 kl. 10-12. Nærkampbyen på Lille Almegårdsvej. Områdets meget blandede sammensætning af græsarealer, småskove, krat og ådal giver rigtig gode muligheder for at møde et bredt udvalg af vinterfugle, bl.a. finker, drosler, pibere og rovfugle. Hvis vi er rigtig heldige, er der vandstær i Blykobbeåen. Turlleder: Jens Christensen (tlf. 61 33 04 25).

DOF Nordsjælland

Du kan læse om alle DOF Nordsjællands ture og møder på hjemmesiden: www.dofnordsj.dk.

Klik på fanebladet "Ture og Møder" øverst på siden så får du det bedste overblik.

Hvis du har spørgsmål kan du kontakte Luise Ekberg på e-mail luise.ekberg@dofnordsj.dk eller tlf. 20 28 72 73.

RESERVATERNE

Formiddagsfugletur ved Nivå ons. 25/11 kl. 10.30-13.30. Nivå togstation. Vi lytter til sang og kald fra de fugle, som lever i Nivås varierede natur. Turen er for alle, som ønsker at lære lidt mere om vores hjemlige fugle og det spændende dyre- og planteliv, som Nivå også byder på. Der kræves ingen specielle forudsætninger eller udstyr for at deltage. Turleder: Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09).

*Havlit. Denne dykand har fået sit navn efter sit kald, som lyder au-AU-li.
Foto: John Larsen*

Fuglestemmekurser i din lokalafdeling

Vi udbyder i foråret 2016 fuglestemmekursus for alle interesserede. Kurset strækker sig fra marts til juni og indbefatter otte undervisningsaftener á to timer på hverdage, samt fire ekskursioner (hver ca. tre timer) i weekender. På kurset vil du med hjælp af kompetente undervisere få både teoretisk og praktisk træning af ca. 45 danske fuglearter, så du bedre kan genkende fuglestemmerne efterfølgende. Undervisningsaftenerne foregår i Hillerød kl. 19.30-21.30, men stedet er endnu ikke helt afklaret og ekskursionerne bliver aftalt nærmere den første aften. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet. Kurset gennemføres ved min. 12 deltagere.

Undervisningsaftener: 8. marts, 15. marts, 29. marts, 5. april, 12. april, 26. april, 10. maj og 24. maj 2016

Dato for ekskursioner: 2. april, 30. april, 21. maj, 3. juni
Undervisere: Per Ekberg og Luise Ekberg. Tilmelding på e-mail til luiseekberg@youmail.dk. Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Spørgsmål kan rettes til: Luise Ekberg tlf. 20 28 72 73.

Fugletur til Siljan i Dalarna 27-30/5 2016. I slutningen af maj måned er det relativt let at fremvise de fuglearter, som er unikke for Siljanområdet. Både spætter og ugler er i gang med at yngle. Ved Siljan begynder den vestlige del af Taigaen og dens specielle natur. Lavskrige, lapugle, slagugle, tretået spætte, gråspætte og pileværpling er nogle af de taigaarter, som findes i området. Læs hele programmet på DOF Nordsjællands hjemmeside. Pris: 4.100 kr. Beløbet dækker hotelophold på dobbeltværelse, forplejning under opholdet, vandrehjem på dobbeltværelse på hjemturen. Transportudgifter er ikke inkluderet! Tilmelding: Mogens Holme mogensholme@gmail.com / tlf. 21929998 med information om +/- bil. Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads. Herefter indbetales kursusafgiften på DOF Nordsjællands konto nr.: 5357 0244763 mkr. Siljan senest 15. februar 2016, hvorefter tilmeldingen er bindende! OBS max 14 deltagere. Turen foregår i privatbiler på delebasis, hvor hver bil selv deler udgifterne. Turledere: Per Ekberg og Mogens Holme samt en lokal guide ved Siljan.

DOF København

Vesterbrogade 140, 1620 København V., kbh@dof.dk, www.dofkbh.dk

Fugleture for DOF Københavns medlemmer arrangeres af DOF Travel, Seniorudvalget, Køgegruppen og Roskildegruppen. DOF Travels rejser er annonceret andetsteds i bladet, mens de resterende ture er annonceret nedenfor. Alle ture kan ligeledes ses på vores hjemmeside, www.dofkbh.dk. Alle ture er gratis medmindre andet er angivet.

Betaling af turene

DOF Travel Københavnsafdelingen . Dansk Ornitologisk Forening
Vesterbrogade 140A, 1. sal, 1620 København V., Giro 807 3333
E-mail: travel@dof.dk . www.doftravel.dk

Tirsdagsvagtens kontaktoplysninger

Træffetid: Hver tirsdag fra kl. 18.30-20.00, Tlf. 33 28 38 00

For betaling af ture arrangerer af seniorer eller de lokale grupper, se særskilt rubrik.

SMÅTURE

Frederiksberg Have søn. 22/11 kl. 8-12. Indgangen ved Frederiksberg Runddel. Vi ser efter drosler, mejser og andre småfugle, samt ænder, vandhøns og havens fiskehejrer. Med lidt held stor flagspætte og spurvehøg. Turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 9117).

Mosedede Havn søn. 22/11 kl. 8-12. P-pladsen/Restauranten ved Mosede Fort (5 min. fra Karlslunde S-station). Vi går en tur langs stranden og

rundt på havnen og ser efter ederfugle, hvinænder, skalleslugere, havlit og måske sjældne måger. Småfugle i buske og træer. Turleder: Mikkel Holck (tlf. 26 17 37 63).

Ølsemagle Revle søn. 29/11 kl. 9.30-13. P-pladsen ved kiosken på dæmningen. Rastende andefugle og med lidt held mosehornugle og enkeltbekkasin, evt. vintervadere. Turleder: Frands E. Jensen (tlf. 22 75 40 64).

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 8/12 kl. 9-12. P-pladsen på A6 over for Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt og en tur rundt om Lille Valby, hvis tiden tillader det, og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Isøj Strand lør. 12/12 kl. 9-12. Busstoppestedet ved museet Arken. I strandsøerne andefugle og på kysten måske snespurv og overvintrende vadere. I rørskovene mulighed for skægmejsje. På engen ved Store Vejleå mange gæs. Turleder: Flemming Christensen (tlf. 28 81 07 83).

Gilleleje Havn lør. 12/12 kl. 10-12. Fiskeriauktionen på havnen. Blandt de mange rastende måger i havnen ses ofte enkelte gråmåger og rider, endvidere rastende andefugle. Ved kysten mulighed for rastende alkefugle og lommer. Turleder: Jan Hjort Christensen.

Mosedede Havn lør. 12/12 kl. 8-12. P-pladsen/Restauranten ved Mosede Fort (5 min. fra Karlslunde S-station). Vi går en tur langs stranden og rundt på havnen og ser efter ederfugle, hvinænder, skalleslugere, havlit og måske sjældne måger. Småfugle i buske og træer. Turleder: Mikkel Holck (tlf. 26 17 37 63).

Utterslev Mose søn. 13/12 kl. 9-11. Hjørnet af Brønshøj Kirkevej og Pilesvinget. Vi kigger på de fugle, der raster i mosen om vinteren, hvilket især vil være store antal af ænder og svaner. Måske dukker der noget overraskende op. Turleder: Vicky Knudsen (tlf. 60 29 69 86).

Damhusøen lør. 26/12 kl. 10-12. Hjørnet ved Damhuskroen. Er søen isfri ses mange rastende andefugle og måger. I de tilstødende haver småfugle. På Damhusengen ses blandt de mange kragefugle måske overvintrende stære. Turleder: Morten Leisvig (tlf. 36 49 79 11).

Christianshavns Vold søn. 10/1 kl. 10.00-12.30. Christianshavns Torv v/Metroen. Vi ser efter lappedykkere, ænder og vandhøns. I træer og buske drosler, mejser og andre af vinterens småfugle. Måske Spurvehøg og Stor Flagspætte. Turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 9117).

EN SÆRLIG GAVE TIL NATUR OG FUGLE

Fugleværnsfonden ejer og forvalter i dag 21 naturområder på i alt knapt 1000 ha. Dette er kun muligt takket være generøs økonomisk hjælp fra fugle- og naturelskere. Derfor beder vi om din støtte, så vi kan fortsætte arbejdet med sikre en bæredygtig natur i Danmark.

Du kan betænke fonden i dit **testamente**. Hver gang Fugleværnsfonden modtager en arv - uanset størrelse - er det en gave. Fugleværnsfonden er godkendt til at modtage testamentariske gaver uden fradrag af arveafgift, så din støtte kommer fuldt og helt fuglene og naturen til gode.

Læs mere om alle vores støttemuligheder på www.fugleværnsfonden.dk eller ring til vores sekretariat på 33 28 38 39.

Fugleværnsfonden

Også du kan være med til at sikre, at kommende generationer oplever glæden ved de vilde fugle og den uberørte natur.

Foto: Istflugl af Allan Gudim Nielsen

Kongeørn. I DOF får vi mange henvendelser fra folk, der er 99% sikre på, at de har set en kongeørn. Oftest er det musvåger, de har set. Når først du har mødt kongen, er du ikke i tvivl.
Foto: John Larsen

Bognæs søn. 10/1 kl. 9.30-12. P-pladsen ved bommen til halvøen. Vi forventer at se havørn og måske vandrefalk, samt mange vandfugle ved kysten og i søerne. Småfugle i skoven. Turleder: Frands E. Jensen (tlf. 22 75 40 64).

Frederiksdal og Furesøen søn. 17/1 kl. 9-11. Store P-plads ved Frederiksdal Traktørsted. På denne vinter tur langs å og sø ser vi efter vandstær og isfugl, mulighed for mange småfugle evt. invasionsarter som kvækerfinker, endvidere mulighed for sortspætte, musvåge og duehøg. Turleder: Morten Rasmussen (tlf. 40 37 67 42).

Utterslev Mose søn. 17/1 kl. 9-11. Hjørnet af Brønshøj Kirkevej og Pilesvinget. Vi kigger på de fugle, der raster i mosen om vinteren, hvilket især vil være store antal af ænder og svaner. Måske dukker der noget overraskende op. Turleder: Vicky Knudsen (tlf. 60 29 69 86).
Kongelunden søn. 24/1 kl. 9-12. P-pladsen midt i skoven. Mulighed for kvækerfinker, dompap, mejser og træløbere. Evt. natugle, musvåge og duehøg. På stranden ud for skoven måske snespurv og bjergirisk samt evt. vadefugle. På vandet forskellige andefugle. Turleder: Stefan Stürup (tlf. 30 82 81 92).

Vestre Kirkegård søn. 24/1 kl. 9-11. Sjælør St. Vi går en tur på kirkegården, hvor der er mange overvintrende småfugle og måske skovhornugle. Turleder: Christian W. Christiansen (tlf. 28 30 44 96)
Kystagerparken tirs. 26/1 kl. 10-12. P-pladsen Åmarken St. Vi kigger efter andefugle og lappedykkere i Kalveboderne samt småfugle i parken. Turleder John Speich (tlf. 36 78 54 19).

Gribskov ons. 27/1 kl. 8-12. Kagerup Station. Årstidens fugle og måske sortspætte og hvidvinget korsnæb. Turleder: Peter J. Petersen.
Sejerø lør. 30/1 kl. 7.40-13. Havnsø Havn (husk penge til færgen). Der er som regel godt med ænder, lappedykkere, alkefugle, og måske lommer og havørn på sejlturen. Færgen returnerer efter bare 25 min. i havn på Sejerø. Fra Havnsø kører vi en tur til Stridsmølle og Skarresø for at se efter havørn, isfugl, bjergvipstjert m.m. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Store Vejleå og Jægersø, Ishøj søn. 31/1 kl. 10-12. Busstoppestedet ved museet Arken. Vi ser hvad der overvintret i Jægersø og på Ishøj enge, hvor vi har fint udsyn fra fugletårnet. Turleder: Rene Rantzau.

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 2/2 kl. 9-12. P-pladsen på A6 over for Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt og en tur rundt om Lille Valby, hvis tiden tillader det, og ser hvad årstiden kan byde på. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Jægersborg Dyrehave søn. 7/2 kl. 9-12. Strandmøllekroen. Vi går en tur langs Mølleåen, hvor vi kan forvente vandstær og isfugl, ligesom mange småfugle bl.a. grønsikken. Turleder: Jan Nielsen (tlf. 40 58 24 46).

CYKELTURE

Ganløse og Mølleåen søn. 15/11 kl. 9-12.30. Farum St. Vi følger Farum Sø og videre langs Mølleåen til Ganløse Orned. Undervejs ser vi hvad der rører sig, måske vandstær og isfugl. Turleder: Christian W. Christiansen (tlf. 28 30 44 96).

Vestamager og Klydesøen søn. 29/11 kl. 9-12.30. Lågen ved Frieslandsvvej. Vi cykler via Hejresøen til Klydesøen hvor vi fra fugletårnene ser efter rastende vade- og andefugle. Måske er der besøg af havørn og vandrefalk. Turledere: Christian W. Christiansen (tlf. 28 30 44 96) og Jesper Sonne.

Vestamager og Klydesøen søn. 20/12 kl. 9-12.30. Lågen ved Frieslandsvvej. Vi cykler via Hejresøen til Klydesøen, hvor vi fra fugletårnene ser efter rastende vade- og andefugle. Måske er der besøg af havørn og vandrefalk. Turledere: Christian W. Christiansen (tlf. 28 30 44 96) og Jesper Sonne.

BUSTURE

Skåne lør. 21/11. Afgang fra Sjælør Station kl. 8.30. På denne ørne-efterårstur vil vi besøge de traditionelle gode områder med mulighed for havørn, kongeørn måske en af de sjældne ørne samt adskillige røde glenter. Vi ser også overvintrende musvåger, fjeldvåger samt blå kærhøg evt. vandrefalk. Der er også mange rastende gæs på markerne. I skoven mulighed for grønspætte og sortspætte. Tilmelding sker ved at indbetale kr. 284 for voksne og kr. 142 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg. nr. 4180) eller ved check til DOF Travel's adresse senest 7. november. Mrk. B7. Turledere: John Speich og Chr. Ebbe Mortensen.

Turen gentages lør. 12/12: Tilmelding sker ved at indbetale kr. 285 for voksne og kr. 145 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg. nr. 4180) eller ved check til DOF Travel's adresse senest 19. november. Mrk. B8. Turledere: Hans Harrestrup Andersen, Alex Rosendal og Frands E. Jensen.

Turen gentages lør. 23/1: Tilmelding sker ved at indbetale kr. 290 for voksne og kr. 150 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg. nr. 4180) eller ved check til DOF Travel's adresse senest 10. januar. Mrk. B1. Turledere: Rene Rantzau og Stig Jensen.

Turen gentages lør. 20/2: Tilmelding sker ved at indbetale kr. 291 for voksne og kr. 151 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg. nr. 4180) eller ved check til DOF Travel's adresse senest 14. februar. Mrk. B2.

RESERVATERNE

Gundsømagle Sø - skægmejseland lør. 5/12 kl. 10-13. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. Så længe søen er isfri, kan der ligge store flokke af troldeænder. Ligeledes kan man være heldig at se taffelænder på søen. I rørskovene er skægmejslerne forholdsvis nemme at få øje på, når de i alle døgnets lyse timer søger efter tagrørsfrø, så de kan overleve de kolde nætter. Turledere: Fugleværnsfondens arbejdsgruppe ved Gundsømagle Sø.

Høgeugle. Hold godt øje med denne sjældne skønhed fra det høje nord. I december 2014 fik mange mennesker en stor oplevelse i Hareskovene, hvor en høgeligende ugle – magen til denne – var på besøg. De har oftest ikke mødt mennesker før og ved derfor ikke, at vi kan være farlige – en smuk tanke, som gør denne fugl yderst fotogen. Foto: Helge Sørensen

MØDER

Alle foredrag afholdes i Vanløse Kulturhus, Frode Jacobsens Plads 4, 2720 Vanløse. Tæt ved S-tog og Metro. Starttidspunkt kl. 13. Entré kr. 20.- Der serveres kaffe/the kl. 12.30.

De kloge kragefugle v. Allan Gudio Nielsen ons. 18/11. "Højt på en gren en krage..." Krage-fuglenes fantastiske hukommelse, spændende sociale liv, enorme nysgerrighed og deres evne til at løse komplicerede opgaver har altid fascineret os. I dette foredrag beretter Allan især om danske kragefugle og deres spændende levevis.

Tvillinger 2 v. Klaus Malling Olsen ons. 9/12. At kende fugle er spændende og evigt udfordrende. Klaus, der gennem mange år har holdt velbesøgte foredrag for "Grågæssene", og altid er en mand for en tankevækkende indfaldsvinkel eller tre, følger op på foredraget "Tvillinger" i sidste sæson. Foredraget omhandler fuglearter, der ligner hinanden, og denne gang tager han os med til rovfugle som mus- og hvepsevåge, spurve- og duehøg, hav- og fjordterne, samt de vadefugle, der ligner hinanden i bøgerne, men som i felten er helt forskellige.

Årets gang i fugleverdenen v. Bo Tureby ons. 13/1. Årets gang i naturen og fugleverdenen i Danmark med enkelte indslag fra den store verden uden for Danmark oplevet gennem kikkert og kamera.

Fuglestemmer v. Allan Gudio Nielsen ons. 10/2. Vil man lære noget om vore hjemlige fugles sang og kald, kan man ikke starte for tidligt på året. Allerede ved årets begyndelse er mejser, træløbere og spætter i gang. Kom og få styr på dem - og på nogle af trækfuglene, som vi gælder os til at gense i maj.

TURE

Betaling. Betaling for seniorture foregår udelukkende pr. bank (ved bankoverførsel reg.nr. 9541 konto 60072035) DOF København, Seniorudvalget, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. Eventuel frmelding til endagsture må finde sted senest onsdag ugen før turens afholdelse. Det indbetalte beløb returneres, fratrukket et ekspeditionsgebyr på kr. 50.-/pr. person. Bemærk: Vi sender ingen bekræftelse på endagsture. Du er på listen, hvis du ikke hører fra os. På flerdagsture sender vi bekræftelse på din tilmelding. Kontakt: Jan Møllerup (tlf. 40 50 84 87 / f.mollerup@mail.dk. Turledere: Erik Larsen, Elsebeth Gludsted, Jesper Tendal. Læs det detaljerede program i "Grågåsen" eller under ture på www.dofkbh.dk.

Kyndby/Selsø ons. 11/11 kl. 8-14. Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Vi forventer ænder, gæs, rovfugle bl.a. vandrefalk. Obligatorisk tilmelding til Pamela Bartholomeusz (tlf. 24 82 43 45) som organiserer samkørsel senest 4/11.

Stevns ons. 25/11 kl. 7-17: Bustur fra Ballerup Station (opsamling Solrød). Vi besøger nogle nye lokaliteter og kigger efter gæs, havfugle og måske de første vintergæster. Max. 40 deltagere. Pris: 240kr. betales senest 11/11. Efter 18/11 kan du ringe på tlf. 40 50 84 87 og forhøre dig om evt. restpladser.

Utterslev mose juletur ons. 16/12 kl. 10-14. Hjørnet af Åkandevej og Pilesvinget. Vi ser hvad der rører sig i mosen. Medbring gerne lidt til halsen og ganen.

Alsønderup/Strødam ons. 6/1 kl. 8-14: Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Vi ser efter vinterfugle, ænder og gæs og småfugle i skoven. Obligatorisk tilmelding til Pamela Bartholomeusz, som organiserer samkørsel (tlf. 24 82 43 45) senest 23/12.

Ud i det blå ons. 27/1 kl. 7-17: Bustur fra Ballerup Station (opsamling Lyngby eller Solrød). Vind og vejr afgør dagens lokaliteter. Vi håber på havfugle, gæs og rovfugle. Max. 40 deltagere. Pris 230kr. betales senest 13/1. Efter 20/1 kan du ringe på tlf. 40 50 84 87 og forhøre dig om evt. restpladser.

Vinterturen bliver vores traditionelle tur til Skåne 22.-24. februar 2016. Nærmere i næste nummer af "Grågåsen".

Køge Bugt

LOKAL

Hold dig opdateret om aktiviteter på www.dofkoege.dk

MØDER

Fugletur til Bulgarien man. 16/11 kl. 19. Det grønne Hus, Vestergade 3C, Køge. Marta, Steffen og Henning causerer og viser billeder fra en Bulgariens-tur, hvor Murløberen var turens clou. Derudover sås 164 andre arter.

TURE

Roskilde Fjord rundt lør. 28/11 kl. 9-16. Ølby Station ved Føtex. Tur i privatbiler med sædvanlig fordeling af udgifterne. Roskilde Fjord er kendt for de mange ænder og andre vadefugle. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Strøby Ladeplads tirs. 29/12 kl. 10-13. P-pladsen over for tidl. købmand ved Vejs ende, Strøby Ladeplads. Gåtur langs kysten og i Magleby Skov. Mulighed for bl.a. havlit, bjergand, lille skallesluger samt småfugle i skoven. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Gåsetur på Østsjælland søn. 31/1 kl. 8.30-16. Herfølge Station. Vi kører efter gæs. Ring, hvis du ønsker plads/har plads i bil. Turledere Gitte- og Allan Kruse. (tlf. 42 45 42 19).

Ørnetur til Skåne lør. 6/2 kl. 7.30-19. Afgang med bus fra Ølby Station kl. 7.35 hjemkomst samme sted 19. På turen vil der være mulighed for at opleve havørne, kongeørne, røde glenter, masser af gæs m.m. ved de klassiske skånske fuglelokaliteter som bl.a. Fyledalen, Sövdeshjön og Krankesjön. Tilmelding foretages ved senest d. 15/1 at indbetale 300 kr. pr. person på reg. nr. 1438 - konto nr. 6446478190 mærket med dit navn og "ørn". Hjemmeboende børn i selskab med forældre 50 kr. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50)

Roskilde

LOKAL

Der henvises til vores hjemmeside, www.dof-roskilde.dk, hvor alle aktuelle ture og arrangementer bliver annonceret.

TURE

Ørnetælling 23. - 24. januar 2016.
Mere info følger på hjemmesiden.

På tur med DOF Travel

Fuglerejser med indhold

Se de mange tilbud på vores hjemmeside:

www.doftravel.dk

Fuglerejser over hele verden med kvalificerede og erfarne ledere

SALG | UDLEJNING | DIVERSE

Udlejes: Vedersø. 4 personer. Toppen af Vest Stadil Fjord. Hyggeligt velindrettet helårshus/ferielejlighed 50 m². Naturgrund ugeneret indhegnet, udsigtshøj. Udsigt til klitter og fredede strandenge. Stort fugletræk samt mulighed for 'lille' sort sol forår/efterår. Rørdrum høres, findes ved Nørre Sø 800m væk. Ynglende tårnfalke i haven. Rigt fugleliv, fodres hele året. Musvåge på foderbræt 25m fra huset. Ugepris: kr. 2.700,- Rengøring kr. 300,- El afregnes. Pris pr. døgn, kr. 450,- for to personer inkl. sengelinned og håndklæder. Hund er velkommen. Henv. Anette Schmidt: 22 55 06 00.

Limfjorden - Vejlerne Lunt lille træhus, smukt beliggende med helt fri udsigt over Arup Dæmning, fjord og reservat. Helårsbolig, enkelt indrettet til 2-4 pers., med tekøkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes billigt på dags- eller ugebasis. Tlf. 97 99 33 76. E-mail. lotte.lolk@mail.dk. www.limfjorden-vejlerne.dk

MØN Lille hyggeligt 4-personers sommerhus i Ulvshale med køkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes på dags- eller ugebasis. Min. 2 døgn. Tlf. 23805722. E-mail: metthenriksen@gmail.com.

Malariafri safari til fugleforskeren Jørgen Rabøls sydafrikanske reservat

Gør som mange andre fuglefolk: tag med super-engagerede biologer på en anderledes og personlig safari til Sharkati i UNESCO Reservatet Waterberg i Limpopo. Max. 12 deltagere og kun 3 årlige ture. Fantastisk natur med over 300 fuglearter og masser af vilde dyr. Hyggelig lodge med gæstehuse, pool, frodig have. Netfangst, bushwalks, safaris, natur/fugleforedrag, fuglelister mm. Du må også gerne gå egne ture i reservatet. Endvidere mange ture til nationalparker, RAMSAR-område, township, landsbyskole, meteoritkrater, World Heritage Site mm. Medlem af Rejsegarantifonden. 12- og 15-dage all-inclusive: 17.990 og 22.990, nov. og feb. Turledere: biologer & medejere Jørgen Rabøl og Danna Borg, www.biotravel.dk, tlf.: 45858512/24849392.

Djursland, Stubbe Sø Sommerhus ("Bogpeters Hytte") midt i Fugleværnsfondens reservat ved Stubbe Sø udlejes (kun til DOF-medlemmer). Garanti for ynglende topmejsle, broget fluesnapper, hedelærke og rødrygget tornskade. Adgang til søen og mulighed for dejlige ture i nærområdet. Ikke langt til Ebeltoft, badestrand og Djurslands turistattraktioner. Ingen fjernsyn – men fred og ro. Huset er på 80m² (6 pers./to soverum). 2600 kr/uge + el. Henv. Peter Lange, tlf.: 86 95 03 41 eller mail: peterlange@dofoj.dk. Læs mere på www.dofoj.dk/bogpetershytte.

Dejligt sommerhus 400 m fra Lild Strand udlejes.

Sommerpris 3000 kr vinterpris 2000 kr pr uge + el. Huset ligger i fredet område i cykelafstand til Vejlerne. Langs stranden er der 4 km til Bulbjerg. I klitplantagen er der svampe i sæsonen, og i stille vejr er der frisk fisk på havnen. 6 faste sengepladser, brændeovn og huset er i øvrigt veludstyret. Mail: ullaperu@Yahoo.dk. Mobil 30288560

Hus i Ulvshale, Møn.

Helårshus, stor tæt bevokset grund med sø i haven. Lille køkkenhave, carport, drivhus og velindrettet bolig. Så kommer du ikke naturen nærmere. Jens Holmegaard kontakt@hortiverti.dk

WWT Walk With Jith tour operator

Nature, Bird & Photography
Tours in

Sri Lanka

Web
walkwithjith.com

E-mail
walkwithjith@hotmail.com

Gavekort til bidragydere til DOF's medier

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til DOF's medier. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

- 1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.
- 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.
- 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.
- 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr.
- 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således:
 - a. 1 foto 100 kr.
 - b. 2-4 fotos 200 kr.
 - c. 5+ fotos 300 kr.
- 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

STILLINGSOPSLAG:

Frivillige DOF'ere til Ghana vinteren 2016

To frivillige søges til vinterens registrering af trækfuglenes forhold og fordeling i landskabet samt formidling af information omkring fuglebeskyttelse i det nordlige Ghana. De frivillige vil deltage i 3-4 ugers feltarbejde sammen med lokale ghanesere i perioden fra primo januar til medio marts.

De frivillige vil få rejse og ophold betalt af DOF og forventes at følge en præcis instruks for, hvordan registreringer af fugle og deres levesteder skal foretages. DOF's trækfugleprogram i Ghana sker i samarbejde med den ghanesiske BirdLife partner og Københavns Universitet.

Deltagerne udvælges fra ansøgerfeltet af en tre-mandskomite bestående af medlemmer fra DOF's Internationale udvalg, idet der lægges vægt på følgende kvalifikationer:

1. Har erfaring fra tidligere ophold i Afrika.
2. Kan begå sig tilstrækkeligt ubesværet på engelsk (nationalsproget i Ghana).
3. Har erfaring med punkttællinger, fugleoptællinger, transekter og formidling.

Ansøgningsfrist: 1. december 2015. Ansøgerne bedes venligst oplyse i hvilke perioder de kan deltage. Ansøgningen bedes sendt til Alex Rosendal. Mail: alex.rosendal@mail.tele.dk
Yderligere oplysninger fås ligeledes hos Alex Rosendal.

Dansk Ornitologisk Forening – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, 1620, København V
Telefon (10-16, fredag 10-15): 3328 3800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på girokonto 7 00 08 39
Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme girokonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 450,00
Ungdomsmedl. (u. 26 år)	kr. 225,00
Medlemmer:	kr. 310,00
Husstandsmedlemsskab:	kr. 599,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almennyttig fond stiftet af DOF. Fondens formål er at købe og drive fugle- og naturreservater og formidle viden og oplevelser fra disse reservater. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens girokonto 5 09 42 32 .
email: fvf@dof.dk . www.fuglevaernsfonden.dk

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus tlf: 3328 3838
Åbningstider: Man.-fre. kl. kl. 11-17:30, lørdag 10-14. www.naturbutikken.dk

Bor du i ulandet, kontakt da venligst DOF for nærmere oplysninger om priser.

DU KAN FINDE VORES PRODUKTER
HOS EKSKLUSIVE SPECIALISTFORHANDLERE
OG ONLINE PÅ WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

DEN NYE EL UBEGRÆNSET *PERFEKTION*

Den nye EL-familie fra SWAROVSKI OPTIK er den hidtil bedste. FieldPro-pakken bringer komfort og funktionalitet op på et helt nyt niveau. Den perfekte optiske ydelse og præcision, den enestående ergonomi og det forbedrede design er som prikken over i'et på dette teleoptiske mesterværk. Få endnu mere ud af de særlige øjeblikke – med SWAROVSKI OPTIK.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK